

Граѓанска иницијатива Охрид SOS
www.ohridsos.org

Предмет: Коментари кон Планот за управување со природното и културното наследство во Охридскиот Регион 2019-2028 г.

До: Министерство за животна средина и просторно планирање
Министерство за култура

Изработувач: Граѓанска иницијатива Охрид SOS

Датум: 02 декември, 2019 г.

Контакт: ohridsos@gmail.com

Генерален заклучок

Исклучителната универзална вредност на Охридскиот Регион, еден од 39те локалитети на мешано (природно и културно) светско наследство на планетата Земја, заслужува да биде назначено и заштитено со Планот за управување со светски стандард. Предложениот План за управување е многу под нивото на очекуваниот квалитет.

Иако со Планот точно се идентификувани најголем дел од заканите по регионот, во Акцискиот план не се понудени веродостојни применливи активности кои би придонеле овие закани да се надминат или да се намалат. Недостатоците произлегуваат од несоодветниот начин на кој целите се поставени во Планот за управување. Поточно, целите не опфаќаат мерки за активно обновување на живеалиштата, екосистемите и популациите на видовите, туку премногу се нагласуваат мерките за зачувување на хартија, и со истиот пристап се продолжува и во индикаторите за предложените активности кои се, исто така, во најголем дел несоодветни за да се гарантира успех во насока на зачувување на наследството.

Недостигаат детали и транспарентност дури и за оние активности кои се добро замислени – како на пример ревитализација и проширување на системот за отпадни води или ревизија на законите поврзани со заштита на наследството. Предложените буџети не содржат никакви детали за да може да се види како точно ќе се користат предвидените суми кои се многу високи; нема временски пресек за долгорочните проекти и не се појаснети ниту поткрепени со докази; интерни крајни рокови според кои би се мерел успехот не се предвидени; нема механизми за отчетност и одговорност; не се идентификувани специфичните аспекти на законите кои треба да се ревидираат.

Пропуштена е можноста со Планот за управување да се адресира недостигот на специфични мерки за заштита на видовите, како на пример забрана за риболов на пастрмка и белвица; недостигот на квантитативно прецизирани цели за да се намали внесот на нутриенти; немањето мерки со кои ќе се овозможат големи зафати за ревитализација и создавање на блатни екосистеми; пропуштено е да се препознае важноста на Охридскиот Регион како рефугиум во ерата на климатски промени; и дефицитот на митигациски и контролни механизми за работата на браните за хидроелектраните во регионот.

Истовремено мапите за зонирање се во несоодветна резолуција за да може да бидат точно анализирани; не се гледа разликата меѓу Зоните 1Б и 1В; нема точен опис кои активности ќе бидат дозволени, а кои

Граѓанска иницијатива Охрид SOS
www.ohridsos.org

забранети и во кои зони; Студенчишкото Блато е сместено во урбаната зона; Горица е резервирана за големи градежни зафати; не се воспоставуваат заштитни зони во Езерото; се дозволуваат урбана опрема, туристичка инфраструктура и временни објекти во зони со висок степен на заштита и покрај тоа што овие термини се сосема непрецизни, а истите се поврзани со деструктивните практики во минатото; нема наведено ограничувања за користење на пловила и пловен сообраќај; и Планот е неодреден во однос на иницијативите за пристаништа и марини.

Ако овие и другите недостатоци не се адресираат и соодветно не се решат до продуцирањето на неговата конечна верзија, извесно е дека Планот за управување нема да обезбеди одржлива иднина за светското наследство во Охридскиот Регион, ако воопшто и се реализира како што е замислен.

ОПШТИ ЗАБЕЛЕШКИ, ПРЕПОРАКИ И ПРАШАЊА

За да се избегнат сериозни еколошки последици во следните неколку децении, кај Matzinger et al. е утврдена потреба од 50% намалување на внес на фосфор во споредба со нивоата од 2007 г. Со оглед на предвиденото интензивирање на туризмот, во Планот за управување е потребно да се понудат квантифицирани податоци за да се образложи како ќе се постигне оваа цел.

ЗОНИРАЊЕ

1. Во правилата за зонирање отсуствува доследност во поглед на утврдувањето кои дејствија и каде ќе бидат дозволени. Во образложенијата за зоните е неопходно изречно да се посочи кои дејствија се дозволени (а не само кои дејствија се неприфатливи), во согласност со Планот за управување со Националниот Парк Галичица.
2. Зонирањето и во овој документ допушта развој на масовен туризам и покрај спротивставеноста на овој застарен бизнис-модел со принципите за заштита на наследството и наведената цел во Планот за управување да се премине кон одржлив туризам.
3. Величината, резолуцијата и легендата на мапата со зоните во Планот за управување кој ѝ е достапен на јавноста се под секакви стандарди и како последица оневозможуваат целосен преглед на ефикасноста на зонирањето. Од приказот на зоните на плажите и зоната на Студенчишкото Блато кој ѝ е достапен на јавноста не може да се разбере нивниот размер.
4. Не смее да се допуштат временни објекти во заштитениот појас од 50м, кој и досега е злоупотребен на штета на Студенчишко Блато и изворите кај Св. Наум.
5. Зоната 1А, којашто би требало да има највисоко ниво на заштита, на некој начин е повеќе изложена на штетни активности отколку зоните 1Б и 1В. На пример, се чини дека времените објекти се дозволени во зоната А.
6. Во однос на органичување на урбанизацијата во зоната 1А, всушност допуштени се исклучоци за туристичка инфраструктура во близина на урбаните центри. Ова може да го олесни постепеното уништување на крајбрежната зона, освен ако исклучоците не се поконкретно дефинирани. (стр. 90)
7. Концептите на „урбана опрема“, „туристичка инфраструктура“, „временни објекти“ мора темелно да се објаснат и јасно да се дефинираат со таксативно наведување за секоја од категориите. Актуелните дефиниции се нејасни и поради тоа подложни на злоупотреба.
8. Во забранетите активности во зоните и подзоните, се забележува следната формулација:

- Во зона 1А стои забрана за „поставување на објекти од времен карактер што можат да го нарушат пределот или да извршат негативни влијанија врз природните процеси на езерото;“

- Во зона 1Б стои забрана за „изградба на објекти од траен или времен карактер, освен изградба инфраструктурни објекти како и реконструкција, адаптација и пренамена на постоечките објекти од траен карактер, со зачувување на габаритот и катноста и во согласност со Визијата од Планот; и

- Во зона 1В стои забрана за „изградба на објекти од траен или времен карактер“

Која е разликата помеѓу „поставување“ и „изградба“ на објекти од времен карактер?

9. Иако се споменуваат пристаништа, со зонирањето не се утврдени области во кои таквата инфраструктура би била дозволена. Дури изгледа дека пристаништата можеби и се дозволени во зоната 1А.
10. При зонирањето се земени предвид мрестилиштата за риби, но не и гнездилиштата за птици.
11. Не е јасно до кој степен и дали воопшто идната рехабилитација на живеалиштата влијаела врз одлуката за начинот на зонирање. Ако некои области се обноват, би можеле да претставуваат клучна поддршка за природното наследство. Потребно е таквите области да се идентификуваат и при зонирање да им се обезбеди највисоко ниво на заштита.
12. Зонирањето за Струга е нејасно и покрај тоа што градот е жариште за уништување на природното наследство. Се чини дека поголемиот дел од крајбрежјето во близина на градот нема да биде соодветно заштитено.
13. Со зонирањето на Горица ќе се дозволи изградба на објекти за масовен туризам. Ова е неусогласено со зацртаната цел – УНЕСКО Регионот да се насочи кон одржлив развој.
14. Зоните треба секогаш да се граничат со други зони од следната највисока категорија на заштита, сè со цел да се гарантира соодветен заштитен појас. Во спротивно, на растојание од еден метар зоната 1 може да падне до зона 3.

ЗАКОНИ, СТРАТЕГИИ И ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА

1. Во Акцискиот план со право се идентификуваат законската и рамката за планирање како причини за несоодветни активности за развој и исходи коишто не се во согласност со принципите на заштита на наследството.
2. Сепак, во Планот за управување не се посочени конкретните недостатоци или пропусти коишто треба да се адресираат, ниту има целосен список на закони коишто треба да се изменат и дополнат. Следствено на тоа, не се обезбедува и соодветна стратешка структура за управувањето со наследството да се усогласи со начелата за негова заштита. Во Акцискиот план е потребно да се наведат барем следниве недостатоци:
  - А. Ревизија на Законот за прекршоците и Законот за управување со природното и културното наследство на Охридскиот регион за значително да се зајакнат казнените и прекршочните одредби.
  - Б. Ревизија на легислативата со која се регулира процесот на Стратегиска оцена на животната средина за да се создаде обврска да се спроведува исклучиво меѓународна евалуација на Охридскиот Регион, да се наметнат построги критериуми за лиценцирање на експерти кои ќе имаат право да го изработуваат документот и да се утврди лична одговорност во случаи кога нивната професионална небрежност ќе биде фактор за несакани последици врз животната средина.

В. Треба да се разјасни хиерархијата на законите, со цел да се спречи ослабување на законодавството поврзано со заштитата на наследството како што е Законот за управување со природното и културно наследство на Охридскиот Регион, Законот за заштита на природата, Законот за животна средина, Законот за води, итн.

Г. Потребно е јавниот интерес да се дефинира и од аспект на природното и културното наследство.

3. Потребно е да се предложат процедури со кои ќе се спречи произволна и штетна измена на законите. На пример, новоформираниот Совет за управување со светското наследство да ги разгледува сите предложени измени на законите поврзани со Охридскиот Регион, пред да влезат во собраниска процедура. Пред да се стават измените на дневен ред на Советот, да се прибават мислења од стручни тела, како на пример Хидробиолошкиот завод и Национален парк Галичица.

ДЕМОГРАФСКА АНАЛИЗА

1. Урбанизацијата, фрагментацијата на живеалиштата и масовниот туризам кои претставуваат форми на деградација на наследството, се точно идентификувани како закани за Охридскиот Регион. Сепак, со документот е недоволно анализирано од каде потекнуваат овие закани.
2. За потребите на Планот за управување не е направено тековно истражување на популацијата. Кој живее во Охридскиот Регион во 2019 г.? Колку од луѓето што живеат во Регионот се постојани жители, а колку престојуваат само сезонски? Која е нивната возраст? (Не е дозволиво користење на податоци од 2002 година)
3. Стапката на невработеност, стапката на долгорочен работен однос, висината на платите, структурата на населението, општествените потреби, желби и вештини се информации кои се релевантна подлога за еден План за управување. Општествената доверба исто така може да биде фактор. Многу од овие фактори не се наведени во документот и речиси не е покажано на кој начин со Акцискиот план ќе се балансира меѓу главните општествени проблеми и потреби од една страна и принципите за заштита на наследството од друга страна.

ПЛАНОВИ ВО РАМКИ НА ПЛАНОВИ

1. Дел од мерките во Акцискиот план едноставно би резултирале во изготвување на други планови или документи. Постои реален ризик дека нема да резултираат во промена на управувањето на терен. Македонските институции имаат долга традиција на планови што останале само на хартија и ретко кога биле спроведувани. Повеќедецениското непрогласување на Шар Планина и Јабланица за национални паркови, како и 15-годишната сага со непрогласувањето на Охридското Езеро за Рамсар подрачје се само неколку примери од оваа востановена практика. Ако се нема вистинска намера да се реализираат плановите, тогаш се препорачува да се избришат од Планот за управување со цел да се спречи беспотребно трошење на ресурсите.
2. Најмалку четири пропусти од Планот за управување би резултирале во горенаведеното:
  - А.** Несоодветен избор на индикатори со кои фокусот се насочува кон изработка на документи и активности наместо кон успешноста во заштитата на светското наследство

- Б. Веќе споменатото отсуство на реставрација и ревитализација на природното и културното наследство како цели во Планот за управување.
- В. Несигурност за финансиските ресурси што би биле достапни за спроведување на други планови;
- Г. Отсуство на финансиска проценка со која би се објаснило точно како ќе биде распределен предложениот буџет за секоја мерка поединечно.
3. Во Планот за управување не се наведува конкретно кои критериуми треба да ги исполнуваат т.н. второстепени планови и студии. На пример, една мерка е Студијата за одржлив туризам. Меѓу другото, при изработка на студијата ќе биде потребно темелно истражување за да се:
- А. Идентификуваат целните групи
- Б. Утврди кои туристички производи ќе ги консумираат овие целни групи и како Охридскиот Регион ќе ги обезбеди
- В. Утврдат ризиците по наследството од овие производи и како да се намалат
- Г. Обезбеди стратешка промоција. Ќе треба исто така да се спроведе истражување на моменталните посетители за да се разбере кои одржливи туристички производи би ги интересирале.
- Задолжително е експлицитно да се дефинираат јасни критериуми за содржината на ваквиите студии во самиот План за управување за да се избегне непотребно трошење на време.

АКЦИСКИ ПЛАН

1. Крајните рокови за промени на законите се главно синхронизирани и предвидени до крајот на 2020 г. Капацитетот на издржливост да биде формализиран до 2022 г. Во меѓувреме, преработувањето на планските документи се очекува да продолжи до 2025 г. Врз основа на горенаведените контролните мерки - Реактивната мисија на УНЕСКО во 2017 г. побара мораториум. Поради тоа, мораториумот треба да биде продолжен додека овие мерки не се завршат.
2. Во Планот постојат неколку активности кои може да се искомбинираат и да се намалат трошоците. На пример, Студијата за одржлив туризам може да ги опфаќа и Планот за посетители и Планот на активности за занаети. Студијата за туризам може да биде дел од Стратегијата за туризам. Има и други можности за синхронизирање.
3. Без детален преглед на наведениот буџет за активностите не може да се утврди како алоцираните средства се пресметани и што покриваат. Имајќи ги предвид огромните суми кои се предвидени за различни ставки од Планот, сметаме дека ова е еден огромен превид. Пет милиони денари годишно само за изработка на мониторинг извештај за климатските промени, без никакви вклучени теренски активности и никакви предвидени мерки за акција, се чини претерано. Податоците за временските прилики искомбинирани со други врсти на мониторинг кои се достапни бесплатно, преку интернет, овозможуваат значаен и прецизен увид во оваа тема. 32 милиони денари за обновување на урбанистичките плански документи за период од 6 години, изгледа како преголема сума исто така. Еден милион денари за номинацијата за Рамсар е целосно непотребно бидејќи целата документација, податоци и номинацијата се веќе подготвени од страна на Охрид SOS (види подолу).
4. Периодот предвиден за обнова на системот за отпадни води е предолг. Иако е голем проект, буџетот од 39 милијарди денари сепак изгледа преголем, а не е спомнато ни негово

проширување. Неопходна е детална временска рамка и детален буџет за да можеме да имаме увид во ефикасноста на предложените активности.

5. Предолги се временските рамки и пребавни се процесите предвидени за воспоставување на нови извори за генерирање приходи за наследството (2025); за подобрување на управувањето со рибниот фонд (2025); за ревидирање на урбанистичките планови (2022).

6. Предложените индикатори за активностите се целосно несоодветни. Резултатите за биодиверзитетот, живеалиштата, и мониторирање на културното наследство кои се предлагаат во СОЖС, треба да бидат земени како соодветни индикатори за мерење на резултатите од Акцискиот планот. На пример,

А. Квалитетот на водата и степенот на еутрофикација треба да се земат како индикатори за успешноста на обновувањето и функционалноста на колекторскиот систем. Ова ќе го поддржи одржувањето на системот, и ќе помогне за создавање на најдобри практики. Бројот на километри реконструиран колекторски систем, исто така, ќе обезбеди добра насока за ефикасноста.

Б. Бројноста на рибната популација би требало да го индицира успехот на одржливо управување со рибниот фонд, појасот на трските и ревитализацијата на крајбрежната зона.

В. Функционирањето на управувачко тело за Охридското Езеро и Студенчишкото Блато треба да се измери преку различни мерки кои ќе опфаќаат број на птици гнездилки и популации на keystone/umbrella species, измерени според одредени однапред зададени параметри.

Г. Номинацијата за Рамсар не е индикатор за заштитата на птиците; тоа може да се измери само со постојан мониторинг и пребројување на популациите.

Д. Мониторирањето на климатските промени треба да се измери со бројот на активности кои ќе се преземат за да се ублажи влијанието врз биодиверзитетот и културното наследство, и не може да се измери со изработка на Извештај за мониторирање. Поврзаноста на живеалиштата заедно со бројот/опсегот на митигациските активности, како на пример намалување на еутрофикацијата и бројот на пожари во Н.П. Галичица, се порелевантни индикатори.

Ѓ. Очајно се потребни надградени, мултидимензионални индикатори за мерење на успехот на работата на Советот; давање на мислење не е мерка за ефикасноста на Советот.

Е. Заштитата на природното наследство не може да биде измерена само со обично воспоставување на заштитени зони, зонирање и понатамошни планови за управување. Заштитата бара мониторирање на живеалиштата, видовите и биодиверзитетот. Овие се единствени прифатливи индикатори за мерење на резултатите од оваа активност.

Ж. Планот за центар за занаети треба да се процени според профитабилноста и влијанието на таков еден центар.

З. Поддршката за мали бизниси треба да се мери преку континуирано постоење и раст на малите бизниси.

С. Образованието и обуките треба да бидат мерени преку знаењето, а не преку постоењето на таква програма.

7. Мерките за намалување на кумулативното влијание од инфраструктурните проекти се недоволни, бидејќи не ги вклучуваат потенцијалните хидроелектрани на Дрим, и плановите за пристаништа, marina и различни туристички развојни планови кои се во оптек.
8. Нема предвидено активност со која ќе се опфатат загрозените видови. Не е наведена како мерка „Забрана за ловење на *Salmo ohridanus* и *Salmo letnica*“ (зонирањето може да биде ефективен метод на ниво на живеалишта, но не мора да значи дека ќе е ефективно и на ниво на вид).
9. Нема мерки со кои се предвидува идентификување и таргетирање на umbrella species како брз начин за ефективно зачувување на видовите и како метод за зголемувањето на интересот и едукацијата во областа на природното наследство.
10. Во Акцискиот план не се вклучени мерки со кои се идентификуваат и реконструираат телата задолжени за управување со природното и културното наследство, а кои не ја извршуваат својата работа соодветно. Една од мерките може да биде замена на оние кои не ја извршуваат работата соодветно, и престанок на функцијата на оние кои со своето (не)делување нанеле штета.
11. Не е предвиден начин за прикажување на резултатите од научните и другите истражувања во регионот со цел јавноста да се заинтересира и да може, на за неа разбирлив јазик, да дознае повеќе за светското наследство околу себе. Овој недостаток може да биде надминат со соопштенија за јавност, онлајн медиуми, и вебстраници кои би се популаризирале.

ЕЛЕМ и БРАНИТЕ

1. Не се пропишани никакви мерки за контрола на однесувањето на електроенергетската компанија, т.е. нема никаков систем за санкции со кои реално компанијата би се спречила да го злоупотребува нивото на водата. Повторно, ова треба да биде овозможено заедно преку Законот за управување со природното и културното наследство на Охридскиот Регион и преку Кривичниот законик на РМ.
2. Не се предвидува зајакнување на механизмите за митигација и мониторинг за да се спречи повторен масовен помор на плашицата, како што беше случај во 2018 година.
3. Поморот на плашицата е доказ дека нивото на водата само по себе е недоволен индикатор за уништување на животната средина. Потребно е да се одредат подобри индикатори за еколошки последици, вклучително и систем за предупредување, но сепак ништо од овие предлози не е вклучено во Планот за управување.
4. Мониторингот на нивото на водата мора да се подобри. Во критичен период се појавија разлики меѓу мерењата на Управата за хидрометеоролошки работи и на ЕЛЕМ (Охрид SOS, 2019). Во Планот за управување не се предвидува подобрување во системот за да се обезбеди соодветна веродостојна мерна вредност на нивоата на водата.

ЕКОСИСТЕМСКИ УСЛУГИ

1. Екосистемските услуги практично не постојат во Планот за управување. Нема направено никаков обид да се идентификуваат и категоризираат.

- Нема никаква мерка/предлог со кои би се објаснило како да се вклучи концептот на екосистемски услуги во општинските финансии, општинските или проектните планови, ниту пак во анализите за стратешко влијание врз животната средина.

СТУДЕНЧИШКО БЛАТО

- Како што е споменато и претходно, зонирањето на Студенчишко Блато не е прецизно одредено. Дали целосната област (најмалку 63.97 хектари) ќе биде заштитена? Нивото на зонирање во и околу Блатото не е осигурано, точно одредено.
- Нема предвидено итни, времени мерки за заштита на Студенчишко Блато, иако крајниот рок за негото прогласување како Споменик на природата е крајот на 2020 г. Од претходното искуство, можеме да заклучиме дека и оваа предложена дата е можна шпекулација.

МЕХАНИЗМИ НА ОДГОВОРНОСТ/ОТЧЕТНОСТ

- Нема предвидено клучни индикатори за успех за институциите и/или за нивните раководители.
- Нема предвидено систем преку кој вработените стручни лица кои не ја извршуваат добро работата би сноселе одговорност за лошо завршените работни задачи.
- Нема предвидено систем за следење на финансиите и трошењето на средствата наменети за активностите.
- Нема предвидено систем на одговорност во кој се опишува што би се случило доколку Акцискиот план не се реализира како што е предвидено и во времето кое е предвидено.

НАСЛОВ

ПЛАН ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ПРИРОДНОТО И КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО ВО ОХРИДСКИОТ РЕГИОН 2019-2028

ДЕЛ	СОДРЖИНА од ПУ	ДОПОЛНА/ЗАБЕЛЕШКА/ПРАШАЊЕ
Работен тим		Зошто работниот тим на Планот во најголем дел го сочинуваат јавни службеници, а многу малку експерти од дадените области? Зошто не биле вклучени стручни лица од образовно-научните институции?
Работен тим Соработници	Да се дополни	Да се назначи на кои работни позиции се соработниците, а не само каде работат.
Соработници од Општината	Да се дополни	Да се назначи каква улога имаат во Општината, а не само име и презиме.
1. Предговор	Да се образложи и дополни	Во предговорот се наведува дека „при изработката на Планот, спроведена е широка консултација со засегнатите страни во која беа вклучени и надлежни институции и организации од Албанија.“ 1. Бараме да ни се достави таксативна листа на засегнати страни од двете страни (Македонија и Албанија) кои учествуваа во

		<p>процесот и на кој начин.</p> <p>2. Истите да се наведат во Планот.</p> <p>3. Зошто Граѓанската иницијатива Охрид SOS не беше поканета да земе учество како засегната страна, кога се знае дека истата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - е единствената организација од регионот и една од само две македонски организации, која континуирано, скоро 5 години се залага за спас на Охридскиот УНЕСКО Регион - имаше улога на сведок во Надзорната расправа за Охридскиот Регион во јуни 2018 г. - учествуваше со коментари кон Законот за управување со природното и културното наследство на Охридскиот Регион од кои дел беа вклучени во Нацрт-законот - имаше обраќање на две седници на Комитетот за светско наследство (во Краков 2017 г. и Баку 2019 г.) - поднесе два извештаи до Центарот за светско наследство, од кои едниот беше наведен во референците на World Heritage Outlook на IUCN (2017 г.), а другиот во Нацрт-одлуката на Центарот за светско наследство (2019 г.).
<p>2.2. Изјава за исклучителната универзална вредност</p> <p>Фуснота 2 и 3</p>	<p>¹ Конзерваторските активности вклучуваат истражување, документирање, <input type="text"/> третман <input type="text"/> и превентивна интервенција со научни методи.</p> <p>² Исклучителна универзална вредност се припишува на подрачјата што поседуваат природни <input type="text"/> и <input type="text"/> културни вредности коишто ги надминуваат територијалните граници и <input type="text"/> заради <input type="text"/> тоа се значајни за сегашните и идните генерации на целото човештво. Од тие причини постојаната заштита на ова наследство има највисока важност за целата меѓународна заедница.</p> <p>³</p>	<p>Да се прецизира на каков третман се мисли.</p> <p>Треба да стои и/или.</p> <p>поради</p>
<p>2.4. Критериуми за впишување на Охридскиот регион на Листата</p>	<p>Цел овој дел каде има бројки, години и слично - живеат преку 200 ендемски видови - бентосна флора и фауна, особено алги, диатомеи, црви,</p>	<p>Дали се проверени овие и другите податоци во овој дел? Да се наведат референци.</p>

<p>на светско наследство</p>	<p>полжави и други видови, како и 17 ендемски видови на риби. Во Охридскиот регион исто така се среќаваат 87 видови на птици.</p>	
<p>2.5 Интегритет</p>	<p>Да се измени и дополни следниот текст:</p> <p>„Главни закани за интегритетот на доброто се некоординираниот урбан развој, порастот на населението, несоодветниот третман на отпадните води и цврстиот отпад и притисоците од туризмот. Дополнително, квалитетот на водите е загрозен од загадувањето предизвикано од сообраќајот.“</p>	<p>IUCN во свое обраќање до Комитетот за светско наследство на 43 седница и Центарот за светско наследство во својот Нацрт–извештај (2019 г.) опфаќаат повеќе закани кои не треба да се занемарат.</p> <p>Да се замени со: „екстензивен неконтролиран урбан развој“ и „силен притисок од туризмот“.</p> <p>Да се додаде: „фрагментација и уништување на живеалиштата, неконтролираното и нелегално риболовство, несоодветна експлоатација на крајбрежната зона“.</p> <p>Извори: IUCN изјава на 43 седница на Комитетот за светско наследство: IUCN recalls the 2017 Reactive Monitoring Mission to the property which observed the presence of numerous threats to Lake Ohrid’s aquatic environment, including uncontrolled discharge and pollution due to inadequate wastewater treatment systems, heavy pressures from tourism, extensive uncontrolled urban development, and inappropriate exploitation of the coastal zones. Нацрт – извештајот на Центарот за светско наследство (2019) Also notes with concern that the property remains affected by inappropriate infrastructure development, excessive and inappropriate urban development and coastal exploitation, increased pollution, habitat fragmentation and destruction, heavy pressures from tourism, and extensive uncontrolled urban development and inappropriate exploitation of the coastal zones; which threaten both the natural and cultural values of the property.</p>
<p>2..5 Интегритет</p>	<p>Интегритетот на доброто беше донекаде нарушен кога неколку куќи изградени во XIX век беа урнати за да се презентираат ископаните остатоци на Римскиот театар. Генералната компактност на доброто, односно вклопеноста на објектите во пределот може</p>	<p>Зошто ова е посочено како пример кога има многу други случаи на рушење на исто толку стари куќи?</p> <p>Во Планот се наведува дека интегритетот на доброто е „донекаде нарушен“ со рушењето на неколку куќи при откривањето и конзерваторските работи на античкиот театар, погрешно именуван како римски театар. Притоа, авторите на Планот воопшто</p>

	<p>лесно да се наруши доколку не се контролираат соодветно новите градби.</p>	<p>не посочуваат многу други поскорешни еклатантни примери на загуба на автентична архитектура во Старото јадро на Охрид, како од негрижа и неодржување од страна на сопствениците, така и при нестручни и апсолутно несоодветни реконструктивни зафати реализирани од страна на Заводот за заштита на спомениците на културата и Музеј - Охрид. Како најочигледен пример од многу, може да се наведе реконструкцијата на куќата Уранија, при која иако старата градба беше во сосем задоволителна конструктивна и статичка состојба и лесно можеше да се конзервира како таква, сепак Заводот ги сруши првиот и вториот кат сè до масивно изсиданото приземно ниво и ги реконструираше користејќи нови, несоодветни и нетрадиционални материјали и постапки, што е во спротивност со сите современи конзерваторски методи, а воедно беа загубени автентични детали, столарија, конструктивен систем и внатрешен распоред. Слично беше постапено и во случајот на куќата на ул. Самоилова, до вила Св. Софија, која беше целосно срушена и реконструирана со користење на нови материјали (армиран бетон, бетонски блокови, цементни кошулки, малтер и слично). Во овој случај не само што беше неповратно загубен еден од последните автентични репрезенти на преродбенска станбена архитектура, туку беше целосно поинаку реконструирана, со различни форми и детали, така што под превезот на „реставрација со реконструкција“ всушност државата, односно Заводот од Охрид на сопствениците им подари целосно нов и сосем поинаков објект.</p> <p>Истовремено, секојдневно и континуирано следиме загуба на станбена градска архитектура од 19-20 век, во Варош, Мезокастро и Мазија, каде што вообичаена практика е повеќето стари куќи да се остават целосно да пропаднат, да се срушат и потоа да се заменат со нови, многу поголеми и без никакви автентични квалитети повторно под превезот на „заштита“. Така, неумесно е да се тврди дека интегритетот на доброто е „делумно загрозен“ кога веќе одамна е неспорно загрозен и влошен, а како единствен пример се дава археолошко</p>
--	---	--

		откритие од највисок ранг за чија заштита биле жртвувани неколку станбени објекти.
2.6 Автентичност	<p>Градот Охрид е релативно добро сочуван, меѓутоа неконтролираната урбанизација негативно се одразува на вредностите: формата на споменичкиот ансамбл, крајбрежјето и пределот. Овие вредности се загрозуваат заради потенцијалните влијанија од инфраструктурни проекти и други интервенции во просторот.</p> <p>Значајни конзерваторски и реконструкциски работи на некои од религиските објекти се спроведени по 1990 година и истите се темелно истражени и документирани. Сепак, може да се забележи дека некои од овие активности негативно се одразуваат на автентичноста на доброто. Иконите и фреските кои се чуваат во црквите се во добра состојба.</p>	<p>Да се прецизира кои „интервенции во просторот“, „религиски објекти“.</p> <p>Неприфатливо е исказот да биде толку неодреден. Да се прецизира кои се тие „некои од религиските објекти“ или „некои од овие активности“.</p>
2.8 Контактна зона	<p>Контактната зона треба да обезбеди дополнителна заштита на исклучителната универзална вредност, автентичноста и интегритетот на доброто. Во контактна зона се воспоставува комплементарна правна заштита.</p>	<p>Со кој закон ќе се регулира комплементарната правна заштита на контактната зона и во кој временски рок тоа ќе биде постигнато?</p>
2.8 Контактна зона	<p>Слика 1. Граници на прекуграничното добро со дефинираната контактна зона на албанска страна</p>	<p>Не е јасно. За појаснување, би требало да се исцрта со една линија границата на УНЕСКО подрачјето во Албанија, а со друга боја границите на контактната зона во Албанија.</p>
2.8 Контактна зона	<p>Слика 2. Биосферен резерват Охрид-Преспа</p>	<p>Лоша резолуција. Немоност картата да се види убаво.</p>
2.8.1.1 Предлог 1	<p>Јадровата зона во Биосферниот резерват Охрид-Преспа се однесува на строго заштитените зони утврдени во заштитените</p>	<p>Треба да стои: На територијата на РМ, јадровата зона...</p>

	подрачја – Национален парк Галичица, Национален парк Пелистер и Парк на природата Езерани.	
2.8.1.1 Предлог 1: Граница на контактната зона која е идентична со границата на преодната зона на биосферниот резерват Охрид-Преспа	Предлог 1	Предлог 1 е единствениот што ги опфаќа сите притоки на Охридско Езеро. Бидејќи овој План е само за површината на РМ, образложението дека делот во Албанија е помал не треба да биде причина ние да не го вклучиме ова подрачје во контактната зона и со тоа да го заштитиме на некој начин. Предлогот да се приклучи Пелистер во контактната зона е добар, но тука не е вклучен грчкиот дел на Преспанско со притоците. Затоа, во Планот не смее да се исклучува оваа алтернатива и истата треба да биде предмет на понатамошно разгледување.
		Предлог: Во интерес на интегрална заштита, а со оглед на хидролошката поврзаност на Охридско и Преспанско Езеро, со Планот да се предвиди Македонија да иницира склучување на договор за искористување на водните ресурси на Преспанско Езеро и преспанскиот слив со Грција и Албанија.
2.8.1.2 Предлог 2: Граница на контактната зона која го вклучува Преспанското Езеро	Предлог 2	Недостасува информација за колку хектари е зоната во предлог 2 помала од онаа во предлог 1. Иако јасно е специфицирано дека Планот е само за територијата на Македонија, прашањето е зошто е изземен сливот на Охридско Езеро? Сметаме дека за интегрална заштита на регионот, неопходно е во контактната зона да влезе сливот на Охридско Езеро.
2.8.1.3 Предлог 3: Граница на контактната зона со главен акцент на интегритетот на Националниот Парк Галичица	Предлог 3	Не веруваме дека едноставно вклучување на крајбрежјето на Преспанско Езеро (и карстните пештери) е доволно без да се внесе и Преспанскиот Регион. Во оваа форма може на пример неконтролирано да се влече вода од Преспанско (или да се загадува) бидејќи тој дел не е опфатен. Во Планот се препознава дека се посакува управувањето да биде полесно и затоа се протежира ова решение како најлесно изводливо. Меѓутоа утврдувањето на контактната зона треба да се води првенствено според принципот на заштита, односно што е најбезбедно за зачувување на Регионот.

Стр. 17 - 143 Сите мапи во целиот документ	Да се достават мапи со соодветна резолуција	Сите мапи што ѝ се достапни на јавноста во Планот за управување се со лоша резолуција со што јавноста е оневозможена да оформи информиран став во врска со предложените зони. Мапите кои ги добивме во приватна кореспонденција со МЖСПП, иако беа со подобра резолуција, не овозможуваат точно да се процени големината/должината на поединечните зони (било според функционалност, употреба итн.) на крајбрежјето.
3. Вредности	Охридското Езеро е едно од најстарите езера во Европа.	Да се замени со „најстаро езеро во Европа“, што стои во 3.1.
3.1 Природни Вредности	Од научна гледна точка овој воден екосистем е меѓу најзначајните водни екосистеми, како што се Бајкалското Езеро и Тангањика.	Треба да стои „најзначајните водни екосистеми во светот“.
3.1. Природни вредности	Тоа претставува исклучително жариште на биолошка разновидност од глобално значење. Со 212 ендемични видови на флора и фауна и површина од 358,2 км ² , најверојатно претставува	Несфатливо е да се употреби формулација „најверојатно“.
3.1. Природни вредности	Во отсуство на главните фази на глацијацијата во Плеистоценот,	Што подразбира ова?
Во целиот документ	Некои, неколку, веројатно, многу, малку	Неприфатливо е во научен документ/план да се допушти употреба на бегол и површен јазик, кога точно се знаат податоците и има референци.
3.2. Културни Вредности	Впишаното добро ги вклучува историските центри на градовите Охрид и Струга со нивната архитектонско-урбанистичка матрица, неколку крајбрежни населби	Треба да стои прецизно, а не „неколку“.
3.2. Културни Вредности	близина на селото е сместена најстарата сочувана црква Св. Богородица Захумска од XIV век.	Да се наведе каде најстара.
3.2. Културни Вредности	Во непосредна близина на селото се наоѓа манастирскиот комплекс Св. Богородица со пештерниот храм Рождество на	Да се прецизира кое е тоа поново време.

	<p>Пресвета Богородица. Манастирската црква и конаците се изградени во поново време и активни се и денес.</p>	
<p>3.3. Општествени вредности</p>	<p>Општествените вредности на Охридскиот регион се поврзани со традиционалните општествени активности и неговото современо користење, кое ја вклучува и грижата и високата свест за опкружувањето, поттикнувајќи го процесот на заштита и унапредување на природното и културно наследство.</p>	<p>Ниската свест за заштитата и унапредувањето на светското наследство е сериозен проблем кој особено доаѓа до израз во спроведувањето на препораките од реактивната мисија на УНЕСКО. Текстот треба да се модифицира да ја одрази реалната состојба. Во спротивно тој не може да ја постигне целта.</p> <p>Во текстот подолу стои нешто сосема спротивно:</p> <p>1. Во Акцискиот план: Ниска свест за значењето на доброто и екосистемските услуги за одржливиот економски развој на регионот.</p> <p>2. Во точка 6.4: Недоволно развиената општа свест за вредностите и потенцијалите на просторот во целина, како и недоволното ниво на свеста за архитектонските и уметничките вредности на градителското и другото културно наследство.</p>
<p>4.1. Потреба од донесување на План</p>		<p>Целосно несоодветен опис за тоа што треба да содржи еден план за управување со светското наследство. Ваквиот план се однесува на документите со кои се одредуваат значајните аспекти од наследството на некое место, и детални политики како да се управува, за неговите вредности да се зачуваат за во иднина. Со Планот, генерално е потребно да се:</p> <p>а) идентификуваат вредностите на наследството б) идентификуваат можности и закани в) идентификува што сопственикот сака или треба да прави со наследството г) балансираат информациите и да се креираат политики и стратегии со кои ќе се постигнат соодветни резултати</p> <p>Идеално за секое наследство треба да има план за управување во кој детално е наведено како вредностите на тоа место ќе бидат зачувани. Во некои случаи тоа подразбира создавање на повеќе планови кои од</p>

		различни аспекти ќе придонесат за зачувување на локалитетот.
4.2. Методологија на изработка на планот за управување	но и позитивните искуства од <u>други земји</u> при изработка на План за управување. Планот за управување ги има предвид и останатите документи како Декларацијата од	Да се наведе од кои земји и од каде се добиени информациите?
4.2. Методологија на изработка на планот за управување	Да се ревидира, дополни, допрецизира, нејасно - општите елементи што треба да се запазат со итн итн Развивање на механизми за координирање на активностите што се превземаат од страна на различни заинтересирани страни и чинители;	Зошто други активности како следење, оценка итн. не се наведени? Предлагаме да бидат вклучени.
4.3. Процес на изработка на Планот за управување	Процесот за изработка на Планот за управување со природното и културното наследство во Охридскиот <u>регион траеше десетина години</u>	Со оглед дека за изработката на овој план беа потребни 10 години, колку што е и валидноста на истиот, дали веќе се работи на планот за управување 2029-2038?
4.3. Процес на изработка на Планот за управување	“Со СОЖС би се процениле <u>одделните и кумулативните влијанија од урбанизацијата</u> и спроведувањето на планираните проекти од областа на туризмот, патната и железничката инфраструктура врз <u>исклучителната универзална вредност на светското природно и културно наследство во Охридскиот регион.</u> “ Неспорно е дека визурата на крајбрежјето е нарушена и е под континуирана закана токму од мали, но многубројните урбани активности. За да одговори на квалитетот неопходен за едно подрачје на светско наследство, СОЖС треба да го процени кумулативното влијание на сите.	1. Се споменуваат кумулативните влијанија. Но во оваа верзија на СОЖС недостигаат значајни податоци , како на пример, податоци за бројот на посетители и податоци за сообраќајот. Исто така, во СОЖС не се земени предвид многубројните планирани активности, како на пример комплексот хотели предвидени во Горица, Св. Стефан, новиот хотел во Лагадин, хидроелектраната на реката Црн Дрим, идеите за изградба на marina и пристаништа. Многу е поголема веројатноста дека многу од овие предлози ќе се реализираат пред да се реализира гасоводот. 2. Како што беше <u>назначено од ИКОМОС</u> на 43та седница на Комитетот за светско наследство, штетното влијание не е само од големите туристички и развојни проекти кои се закануваат да ја уништат универзалната вредност во Охридскиот Регион, туку постојаното зголемување на мали инфраструктурни зафати исто така е многу опасно. А овие се исклучени и не се

		<p>споменати во анализата на кумулативното влијание.</p> <p>Неспорно е дека визурата на крајбрежјето е нарушена и е под континуирана закана токму од мали, но многубројни урбанистички активности. За да одговори на квалитетот неопходен за едно подрачје кое е светско наследство, во СОЖС треба да се процени збирното влијание од сите, што сега не е случај и оцената не може да се нарече кумулативна.</p>
5. Управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион	<ul style="list-style-type: none"> ●Ревидирана стратегија и Акциски план за одржлив локален економски развој на општина Охрид (2013-2014); ●Стратешки план за развој на општина Струга 2007-2011; 	<p>Временската рамка за исполнување на овие стратегии е веќе измината. Дали е направена анализа на нивното исполнување и постигнатите резултати, успешноста од соодветните мерки, дали истите биле во согласност со целите за заштита на исклучителната универзална вредност на Охридскиот Регион итн., односно на кој начин е утврдена релевантноста на истите?</p>
5. Управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион	Локален акциски план за животна средина (ЛЕАП) за Општина Охрид (започнат, со планиран рок за завршување крајот на септември 2019 година);	Да се прецизира дали е готов ЛЕАПот.
5. Управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион	Студија за валоризација на Студенчишко блато (започната, со планиран рок за завршување крајот на септември 2019 година);	Да се прецизира дали е готов овој документ, и ако не е, до каде е реализацијата.
5.3 Институционална рамка	<p>Општините Охрид, Струга и Дебрца, согласно законската регулатива, немаат надлежности во делот на заштитата на природното и културното наследство, освен можноста да инцираат прогласување на заштитени подрачја во согласност со Законот за заштита на природата.</p>	<p>Да се конкретизира на што се мисли кога се вели дека општините немаат надлежност во заштита на природно богатство. Во моментот таквото тврдење е неточно бидејќи општините имаат надлежност врз заштита на животната средина и природата, имаат и буџет за тоа.</p> <p>Уште поважно, трите општини согласно Законот за управување со природното и културното наследство на Охридскиот Регион се иматели на доброто и согласно член 29 „Општините Охрид, Струга и Дебарца и нивните органи и јавни служби заедно со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштита на природата и органот на државната управа</p>

		задолжен за вршење на работите од областа на културата се одговорни за управувањето и за спроведувањето на мерки и активности за заштита и промовирање на светското природно и културно наследство во Охридскиот регион во рамките на нивните надлежности утврдени со овој или друг закон.“
5.3. Институционална рамка	Граѓанските организации ги следат процесите и активностите што можат негативно да влијаат на исклучителната универзална вредност на Регионот и реагираат во јавноста, вршејќи притисок врз институциите на национално и локално ниво и приватниот сектор, да ги почитуваат одредбите на законите што ги регулираат прашањата на заштита на животната средина, водите, природата, културното наследство и управувањето со отпадот.	Корекција. Граѓанските организации не се само watch dog. Конкретно, граѓанската иницијатива Охрид SOS континуирано работи на подигање на свеста за важноста на светското наследство на Охридскиот Регион со дисеминација на веродостојни информации втемелени на научни сознанија; со учество во настани, било трибини или акции за чистење или во сопствена организација; алармира за состојби и активности што претставуваат деградација на природното и културното наследство; го олеснува пристапот на граѓаните до правда; изработува анализи, научни трудови, извештаи; предлог-проекти и други документи; учествува со коментари кон нацрт-закопи, стратегии итн. Дел од овие документи се достапни преку нашата вебстраница https://ohridsos.org/ohrid-sos-self-authored-documents/ Во тој контекст, овој опис треба да се ревидира со цел веродостојно да го претстави граѓанскиот сектор.
5.4.1.1. Просторни Планови	Во таа насока, Просторниот план на РМ не дава соодветни насоки за управувањето со природното наследство во Охридскиот регион.	
5.4.1.2. Урбанистички планови	Генералниот урбанистички план (ГУП) за градот Охрид бил со важност од 2006 – 2016 г.	Од информацијата која ја добивме од Општина Охрид, најскорешен и важечки ГУП е оној 2002-2012 г.
Детални урбанистички планови	(1) УДНМ за Елешани УДНМ за Пештани (2) Лагадин	(1) Да се наведе година. (2) Да се додаде: Општ акт за село Лагадин

	(3) ДУП за крајбрежна зона Грашница – во важност дел.	(3) Да се наведе година и да се прецизира кој дел?
Генерални урбанистички планови на градовите Охрид и Струга	(1) Во 2018 година е започната изработка на нов ГУП за градот Струга. Изработка на нов ГУП за градот Охрид е планирана да отпочне. (2) Неопходно е да се донесат нови Генерални урбанистички планови за градовите Охрид и Струга за да се имплементира Конвенцијата за ...	(1) Да се прецизира временската рамка за ГУП за Струга и Охрид. (2) СОЖС не се занимава со овој проблем и истиот не е адресиран во Акцискиот план.
5.4.2. Управување со природното наследство	Табела 3. Преглед на системот на управување со природното наследство во Охридскиот регион	За сите планови и програми да се наведе година и извор за да може истите да се консултираат.
5.4.2. Управување со природното наследство	Студенчишко блато согласно Рамзарската Конвенција , со чие прогласувањето за рамзарски места Охридскиот регион треба да добие повисок приоритет.	Треба да стои: Рамсарска конвенција рамсарски
5.4.3. Управување со културното наследство	Музејот „Д-р Никола Незлобински“ -Струга е надлежен за преземање мерки за заштита за движното културно и природно наследство кое е составен дел од збирката на овој музеј.	Да се усогласи дефинирањето на ингеренциите. Во 5.3. стои „е надлежен за заштита на движното културно и за природното наследство во територијата на Струга“ додека овде се организира на „природното наследство кое е составен дел од збирката на овој музеј“. Во поглавје 10 повторно се среќава втората дефиниција.
5.4.3. Управување со културното наследство	Табела 4 Преглед на системот на управување со природното наследство во Охридскиот регион	1. Треба да стои културното наследство 2. За сите планови и програми да се наведе година и извор за да може истите да се консултираат.
5.4.4 Комисија за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион	Со новиот Предлог - Закон за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион (кој е во постапка на усвојување во собраниска процедура) ќе се создадат формално-правни предуслови да се спречат и зајакнат активности кои негативно влијаат врз исклучителната универзална	Потребна е ревизија на формулацијата. Комисијата/Советот не би смеее да овозможат зајакнување на активности кои негативно влијаат врз исклучителната универзална вредност.

	вредност на природното и културното наследство во Охридскиот регион	
5.4.4 Комисија за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион	Надлежностите на Комисијата се насочени кон грижа за ефикасна заштита на природните и културните вредности на доброто преку: Вклученост на граѓанските организации во планирањето и следењето на спроведувањето на соодветните стратешки и плански документи;	<p>Што се однесува до последната точка, Комисијата во никој случај не ја вршеше таа функција. Доколку се мисли на двајцата членови на комисијата од граѓанскиот сектор кои беа избрани нетранспарентно и недемократски, тогаш овде нема потреба посебно да се потенцира нивната улога, доколку не се наведе и улогата на другите засегнати страни кои се дел од комисијата, односно тоа спаѓаше во рамките на работата на самата комисија, а не се однесува на соработка со граѓанскиот сектор воопшто.</p> <p>Со оглед дека новото тело – Советот ќе се воведува со донесувањето на новиот Закон за Охридскиот Регион кој се очекува наскоро, а Планот за управување е со важност до 2028 г. сметаме дека е посоодветно овде да се опише активоста на Советот наместо на Комисија. Во спротивно, за многу брзо, овој план ќе содржи застарени податоци, а Комисијата во меѓувреме и не заседава.</p>
6. Ризици и оценка на загроеноста на исклучителната универзална вредност		Делот во кој се презентирани ризиците е практично копиран помеѓу планот и СОЖС. Сепак, во Планот недостасува делот за езерскиот сообраќај (пловни објекти и превоз на патници). Зошто во Планот сосема се занемарува ризикот од овој сегмент кој е директно поврзан со загадувањето на водите, можно уништување на литоралот, безбедноста на капачите (значи и посетителите), риболовот, криволовот итн.
6.1. Утврдени ризици и препораки	Туристички развојни проекти / зони: туристичките развојни зони <i>Краста, Градиште, Љубаниште 1 и 2</i> , како и туристички објекти од поголем обем со значење за конгресен туризам се сметаат како закани, без претходно да бидат анализирани одделните и кумулативните влијанија од овие проекти. Истите треба да се анализираат во текот на спроведувањето на Стратегиската оценка на влијанијата од Планот за	Во СОЖС не се земени во вид. Дали се анализирани и кои се заклучоците? Дали овие планови се сè уште актуелни, односно дали владата планира да реализира инфраструктурни проекти на истите во иднина?

	управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион. ¹⁶	
6.1. Утврдени ризици и препораки	Мисијата од 2017 година утврди и дека општата состојба на заштитата на мешовитото светско природно и културно наследство Охридски регион е под закана од бројни фактори што може да резултира со примена на алинеите 179 и 180 од Оперативниот водич што ќе значи дека автентичноста и интегритетот на ова наследство може да стане ранливо .	Сметаме дека ова е преблага формулација. Со Планот за управување состојбата е потребно да се презентира реално за тој документ да може соодветно да одговори на предизвикот со кој регионот се соочува. Имено „Мисијата од 2013 г. заклучи дека сето ова влијаело врз ерозија на автентичноста и интегритетот на локалитетот.“ од изјавата на ИКОМОС на 43 седница на Комитетот за светско наследство и „...во согласност со параграфите 179 и 180 од Насоките, како и со претходните одлуки на Комитетот, заканите по исклучителната универзална вредност се јасно утврдени.“ од изјавата на Центарот за светско наследство на 43. Седница на Комитетот за светско наследство, 03 јули, 2019 г. Тоа значи дека подрачјето е веќе ранливо поради што и Центарот за светско наследство, ИУЦН и ИКОМОС независно, во предлог – извештајот, како и на 43 седница на УНЕСКО предложија Охридскиот Регион да биде ставен на Листата на светско наследство во опасност.
6.2. Крајбрежна трансформација и закани за локалитетите со природни вредности	Локалитетите со природни вредности кои се под закана се:	Зошто не е земен во вид потегот од Охрид до Пештани со висока концентрација на хотели и други сместувачки и угостителски објекти, а особено потегот Лагадин – Пештани? Описот во овој дел го оценуваме како премногу штур и упростен.
6.2. Крајбрежна трансформација и закани за локалитетите со природни вредности	<i>Подмоље, Општина Охрид;</i> закана: сечење и палење на трската, потенцијална урбанизација, туризам, потенцијално загадување;	Во делот 6.2 - Локалитетите со природни вредности кои се под закана, сосема е занемарена узурпацијата на струшкото крајбрежје , иако во самиот план, во истата потточка се наведени примери од Радожда и Струга. Особено треба да се обрне внимание на потегот Струга – Калишта, каде што веќе неколку години се врши натрупување на земја и тампонирање во појасот на трската, бетонирање, сечење и палење на трската. За палењето сведочевме цели два месеци, од февруари до април 2019 г., а не беше никој санкциониран. 1. Многу случаи на тампонирање и изградба, односно модификации на крајбрежната линја

		<p>може да се најдат на фејсбук профилот на Тампон В'але.</p> <p>2. Мониторинг на трската.</p> <p>3. Охрид SOS преку својата Фејсбук страница известуваше и тоа не само за случаи кои медиумите ги покриваа туку и врз основа на фотографии и видео-материјали од очевидци. За најголем број од случаите беше пријавено до државниот инспекторатот за животна средина кој не одговори соодветно.</p>
<p>6.3. Ризици според класификацијата на Меѓународната унија за заштита на природата (IUCN) и Глобалната меѓународна оценка на водите (GIWA)</p>		<p>Занемарени се ризиците кои ИУЦН ги наведува во редовните евалуации во World Heritage Outlook, како и во евалуацијата за впишувањето на албанскиот дел од Охридско Езеро на листата на светско наследство, каде што експлицитно е споменато дека ризиците кои се наведени се однесуваат и на постоечкото добро односно на македонската страна на Охридскиот Регион.</p> <p>Така, занемарен е ризиот на неконтролираната и прекумерна урбанизација (која не е поврзана само со туризмот, а згора на тоа, многубројни индивидуални објекти се градат како семејни куќи или станбени објекти, а потоа се користат во функција на туризмот.)</p>
<p>Табела 5. Влијанија, ризици, ниво на познавање на причинителите и опис на причинителите</p>	<p>Во Табела 5 се идентификувани влијанијата и ризиците што се присутни во сливот на Охридското Езеро, степенот на истраженост / познавање на причинителите за овие појави и даден е опис на причинителите.</p>	<p>Потребно е да се вклучи и аспектот на потенцијална, претстојна закана. Предлози за пристаништа, марини и идни мали хидроелектрани не се наведени во деталната дискусија во Планот за управување. Сметаме дека се исклучително важни и дека е задолжително да бидат наведени.</p>
<p>Табела 5. Влијанија, ризици, ниво на познавање на причинителите и опис на причинителите</p>	<p>1. Влијанија на квалитетот на водите во сливот на Охридското Езеро 5. Промени на живеалишта и загуби</p>	<p>Дополнување:</p> <p>1. Загадувањето на Езерото со цврст отпад е сосема занемарено, вклучително и микропластика.</p> <p>2. Губење на екосистемски услуги преку уништување на трската и блатните екосистеми.</p>
<p>Табела 5. 2. Дифузно загадување, промени во</p>		<p>1. Да се додаде ерозија на брегот и моторните пловни објекти како главен фактор на ризик со создавање на вештачки бранови.</p>

хидрологијата и ерозија од земјоделство и неодржливо шумарство		2. Хидорелектраните, нивните брани и инсталации и нивното влијание не се наведени.
Табела 5. 3. Притисок врз заштитените подрачја од неодржлив туризам	Изградба на куќи, вили, хотели	Куќите не нужно се во функција на туризмот. Изградбата на станбени објекти за колективно живеење од големи размери е исто така голем проблем во урбанизацијата. Затоа е потребно притисокот од овој тип урбанизација да се категоризира поединечно и да се направи јасна дистинкција за мерките да може соодветно да се насочат.
Табела 5 3. Притисок врз заштитените подрачја од неодржлив туризам		Турите со џипови 4x4, ATV и рели трките, не се наведени , а претставуваат голема закана поради низа причини, поврзани со уништување на живеалиштата, ерозија, опасноста за внесување неавтохтони видови, загадување на воздухот, почвата, бучава. Да се дополни со: предлозите за пристаништа, марина, особено во Студенчишко Блато, мали хидроцентрали, кои се постоечка и потенцијална закана, но се занемарени.
Табела 5 3. Притисок врз заштитените подрачја од неодржлив туризам	Уредување на плажи Познавање на причинителите – Средно познати	Причинителите треба да се добро познати. Дотолку повеќе што Општина Охрид направи инвентар, има евиденција за концесионерите (иако концесиите се неважечки). Зарем трите засегнати општини не ја знаат состојбата со уредувањето на плажите? Да се образложи ваквата квалификација.
Табела 5 3. Притисок врз заштитените подрачја од неодржлив туризам	Главни ризици – загадување	Да се додаде: 1. Звучно загадување 2. Светлинско загадување
Табела 5 4. Внесување на алохтони видови		Дополнување: 1. Пловните објекти кои се носат од други води се препознаени како носители на ризик од внес на алохтони видови. 2. Алохтони видови треба, исто така, да се разгледуваат од аспект на уништување на живеалиштата, загадување, еутрофикација и климатски промени бидејќи сите овие фактори имаат моќ да придонесат кон

		трансформација на алохтоните во инвазивни видови.
Табела 5 5. Промени на живеалишта и загуби		<p>Да се дополни со:</p> <p>1. Постепената загуба на фотичната зона е друг пример на загуба на живеалишта. Тоа е потенцијално сериозно поради влијанието врз фитопланктонските заедници кои се важен дел од синџирот на исхрана.</p> <p>2. Вештачките бранови кои ги создаваат пловните објекти негативно влијаат врз животинскиот свет во езерото, го вознемируваат мрестењето на рибите, особено важно за ендемските циприниди и се деструктивни за блатните екосистеми.</p> <p>3. Губењето на блатата е потребно да се назначи како посебен ризик фактор.</p> <p>4. Евтрофикацијата мора да се разбере како закана за мрестењето на рибите.</p>
Табела 5 7. Глобални промени	Влијанија Глобални промени	<p>1. Треба да стои: Климатски промени.</p> <p>2. Дополнување: Климатските промени треба да се разгледаат од перспектива на високите планински зони на Галичица.</p>
Табела 5 7. Глобални промени	Познавање на причинителите – Недоволно познати	Појаснување - Сечењето на вегетацијата на брегот и околината имаат негативно влијание и учествуваат во покачувањето на температурите.
6.3.1 Фактори кои влијаат на квалитетот на водите во сливот на Охридското Езеро	Станицата за пречистување на отпадните води исто така е во лоша состојба и не може да постигне задоволителен степен на пречистување на отпадните води.	Се користи премногу ублажена и непотребно опасна форма за претставување на состојбата. Имено, во текот на врнежливиот период (октомври до мај) процентот на непрочистена вода која излегува од пречистителната станица во Враништа достигнува до 44,5% (според ЈСА, 2012 г.)
6.3.1 Фактори кои влијаат на квалитетот на водите во сливот на Охридското Езеро	При поголеми атмосферски врнежи доаѓа до мешање на фекалните и атмосферските отпадни води при што заради недоволниот капацитет на канализациската мрежа доаѓа до излевање на отпадната вода од шахтите и поплавување на делови од населените места.	<p>Да се коригира со цел реално да се отслика состојбата. Бидејќи:</p> <p>1. Колекторот е изграден за капацитет од 670 l/s, а при силни врнежи во него дотекуваат 2-2,5 m³/s бидејќи многу колективни објекти и индивидуални објекти олуците ги внесуваат директно во фекалната канализација наместо да ги испуштаат на улица и оттука да оди во атмосферската канализација, а</p>

		<p>фекалната не е димензионирана за дополнителен доток и таа излева од шахтите.</p> <p>2. Според студијата на JICA од 2012 г. излевањето од пумпната станица во Подмоље се проценува дека се случува најмалку 100 дена во годината, односно при секое врнење.</p>
<p>6.3.1 Фактори кои влијаат на квалитетот на водите во сливот на Охридското Езеро</p>	<p>Исто така, при вакви појави доаѓа до преоптеретување на колекторот од Системот за заштита на Охридското Езеро, заради што отпадните води недоволно пречистени се испуштаат во езерото. Кај Подмоље излевањето на фекални отпадни води го поттикнува растот на трската, но исто така предизвикува загадување на езерото и непријатна миризба.</p>	<p>Терминологијата е преблага и не ја рефлектира реалната состојба која е алармантна.</p> <p>1. Формулацијата „недоволно прочистени“ е погрешна, а треба да стои „непречистени“ бидејќи бајпасите во колекторскиот систем се направени така што при доток на вишок вода (повеќе од оние 670 l/s) истата се отстранува од системот и не оди до пречистителната станица во Враништа.</p> <p>2. Дополнително, се работи и за прелевање на водата од пумпната станица во Подмоље, односно за непрочистена вода директно во езерото (според извештајот на JICA).</p> <p>3. Конечно, според табела 5.19 (JICA, 2012) севкупната отпадна вода која непрочистена се влева во Охридско Езеро, варира од 19,5% во сушниот период до 60,6% во врнежливиот период (октомври до мај).</p>
<p>6.3.1 Фактори кои влијаат на квалитетот на водите во сливот на Охридското Езеро</p>		<p>Во овој План сосема се занемарени отпадните води кои доаѓаат од т.н. пречистителни станици што не се поврзани со колекторскиот ситем како на пр. во Св. Наум и сл., а кои се супстандардни и испуштаат вода која е далеку под квалитетот на езерската што не смее да биде дозволено. Дополнително, пречистителните станици на струшкото крајбрежје воопшто не функционираат.</p> <p>Потребно е да се анализираат во рамките на овој план.</p>
<p>6.3.1 Фактори кои влијаат на квалитетот на водите во сливот на Охридското Езеро</p>	<p>Индустриските капацитети во општините Охрид и Струга не создаваат голема количина на индустриски отпадни води. Генерално отпадните води од овие капацитети се испуштаат во септички јами. Затоа се</p>	<p>Формулацијата е премногу генерална и се занемарува негативното влијание на индустријата врз водите и почвата. Вистина е дека Охридскиот Регион нема високоразвиена индустрија, но, сепак постојат сериозни инциденти со загадување. Септичките јами се секако загадувачи, а севкупната состојба со загадувањето од индустријата не е ни стручно евалуирана.</p>

	<p>смета дека отпадните води од индустријата не вршат значителен притисок врз квалитетот на водите на Охридското Езеро.</p>	<p>Реката Грашница е најголемиот од речните загадувачи на Охридското Езеро, а токму во овој план, малку погоре стои: „Квалитетот на водите на Охридското Езеро е загрозен од директно испуштање на комунални отпадни води, од индустриски отпадни води што се исфрлаат делумно и во р. Грашница“.</p> <p>Не смее да се изгуби од вид и фактот што повремено се случуваат и хаварии, или намерни испуштања и/или исфрлања на индустриска отпадна вода во реката Грашница каков што беше случајот на 14 декември 2018 г. кога Грашница се обои виолетово, а хемиската анализа на водата ја процени на највисока 5-та класа односно со највисок степен на загаденост, што претставува „директен загадувач на Охридското Езеро“. Центарот за јавно здравје утврди дека загадувачот потекнува од текстилната индустрија, а за инцидентот никој не сносеше одговорност. Само во охридскиот регион има неколку текстилни фабрики. Во јули 2019 г. Градска плажа беше затворена извесен период токму поради високиот степен на загаденост од реките, кои секако со себе носат и отпадна индустриска вода.</p> <p>Згора на тоа, со оглед на фактот дека контролните механизми во доменот на заштитата на животната средина се на исклучително ниско ниво, во овој План не смее да се занемари загадувањето од индустријата.</p> <p>Треба да се утврди дали/кои од постоечките индустриски капацитети во сливот на Охридско Езеро користат вода во технолошкиот процес и за што. Колку од нив имаат сопствен пречистителен систем и дали преку тој систем отпадната вода ја доведуваат до прифатлив квалитет за да биде испуштена во реките или истата да може да ја преработи пречистителната станица, доколку се испушта во канализацијата. Без ваков податок, констатацијата дека „отпадните води од индустријата не вршат значителен притисок врз квалитетот на водите на Охридското Езеро“ е крајно паушална.</p> <p>Дополнително, во индустријата влегува и туристичката индустрија која е еден од главните носители на антропоген притисок, и</p>
--	---	---

		тоа особено со отпадните води кои носат дополнителен притисок врз колекторскиот систем во летниот период.
6.3.1 Фактори кои влијаат на квалитетот на водите во сливот на Охридското Езеро	Годишната хидролошка рамнотежа се постигнува со регулирање на истекувањето на реката Црн Дрим и пренасочувањето на реката Сатеска.	За какво пренасочување станува збор и каде? Колку што е познато, реката Сатеска целосно се влева во Охридското Езеро и за сега не се пренасочува.
6.3.1 Фактори кои влијаат на квалитетот на водите во сливот на Охридското Езеро	Иако Охридското Езеро е прогласено за светско природно наследство заштитено од УНЕСКО, тоа со децении се користи како акумулација за производство на електрична енергија од страна на АД ЕЛЕМ врз основа на добиена водостопанска дозвола.	Треба да се избегнува фразата „заштитен од УНЕСКО“ која ја перпетуира заблудата во јавноста дека УНЕСКО е тој што ја обезбедува заштитата кога во суштина владата на земјата-потписничка на Конвенцијата е онаа што е исклучиво обврзана да го штити, унапредува и промовира Регионот.
6.3.1 Фактори кои влијаат на квалитетот на водите во сливот на Охридското Езеро	Исто така, потребно е ревидирање и на <u>договорот со Албанија</u> за испуштање на одредена количина вода за нејзините енергетски потреби.	Од која година е овој договор, под кој назив може да се најде?
6.3.1 Фактори кои влијаат на квалитетот на водите во сливот на Охридското Езеро	Слика 34. Хидролошко моделирање на поплавување од подземни води (лево) и поплавување на крајбрежјето од надоѓање на Езерото (десно)	Мапата е со слаба резолуција, не може да се анализира.
6.4 Фактори кои го загрозуваат културното наследство и урбанистичко архитектонските вредности	Недоволен број стручен кадар за извршување на работите за проучување, конзервација, реставрација и заштита на културното наследство.	Повеќедецениската практика на партиски вработувања и непотизам при вработувањето која само се интензивира со одминување на годините, е неопходно да се идентификува како посебен фактор за недоволниот број на стручни кадри во државната и локалната администрација и установите.

6.4.1 Урбанизација и бесправно изградени објекти	Слика 35. Промена на користење на земјиште	Слаба резолуција на мапата, легендата е нечитлива.
6.4.1 Урбанизација и бесправно изградени објекти	... се фрагментација на планирањето, бидејќи планови можеа да се изработуваат и донесуваат без претходно да се дефинира рамка на просторниот развој на повисоко ниво.	Овој проблем мора да се адресира , посебно при подготовката на новиот закон за урб. планирање
6.4.1 Урбанизација и бесправно изградени објекти	урбанистичко-планска документација за автокамп и урбанистичко-планска документација за градби од посебен интерес, се уште се во сила, со постојниот Закон за просторно и урбанистичко планирање (“Сл.весник на РМ” бр. 199/14, 44/15, 193/15,31/16, 163/16 и 64/18).	Неточно. Со одлуката на Уставен суд од 2017 г. спорниот член 50 повеќе не е во сила.
6.4.1 Урбанизација и бесправно изградени објекти	Особено голем проблем создаде и Законот за постапување со бесправно изградени објекти (кој без исклучок се однесува за целата територија на државата), од 2011 год.,	Во Планот мора сериозно да се адресира проблемот со овој закон и да се бараат соодветни измени, особено со оглед дека овој закон е практично злоупотребен од носителите на функција со тоа што кон него се прибегнува постојано и се става како закон над законите, за што може да посведочат изјави на постоечкиот градоначалник К. Георгиевски кој се повикува на истиот за да оправда обид за легализација на бесправно изградени објекти во крајбрежјето и Националниот парк Галичица. Дополнителен проблем е тоа што се дозволува легализација на приватни објекти на државно земјиште. Објектите кои се во крајбрежната зона од 50м не се евидентираат во урбанистичкиот план.
6.5 Други ризици врз зачувувањето на исклучителната универзална вредност на природното и културното наследство во Охридскиот регион	Меѓутоа, и покрај фактот што постојат <u>правни и институционални механизми</u> за заштита, карактеристиките на природното и културното наследство се влошуваат, заради влијанијата од природни и антропогени фактори, како на пример:	Да се дополни. Една од причините поради која регионот беше предложено да се стави на Листата на светско наследство во опасност (обраќања на Центарот за светско наследство, ИУЦН, ИКОМОС на 43 Седница во Баку) е токму поради институциите кои потфрлаат во системот на управување и контрола. Имено и примерите за антропоген притисок наведени

		<p>овде јасно покажуваат институционална неподготвеност.</p> <p>Ова се констатациите од 43 седница на Комитетот за светско наследство:</p> <p>ИКОМОС: Сè уште ги немаме на дело неопходните основи на систем за управување со кој би се контролирала постепената ерозија на овие атрибути, и овие опасности кои го демнат регионот уште од времето на првата Мисија пред 31 година.</p> <p>ИУЦН: Како заклучок, ИУЦН смета дека многубројните закани во комбинација со континуираниот недостиг од клучни системи и процеси на управување и без плански документи, заедно со големите инфраструктурни и градежни проекти претставуваат јасен случај на потенцијална закана за локалитетот.</p> <p>Центар за светско наследство: Комитетот всушност забележа дека недостигаат мерки кои би биле усогласени со приоритетните препораки на Мисијата кои требаше да се исполнат во временски рок од две години и дека локалитетот како мешано наследство би се квалификувал за впишување на Листата на светско наследство во опасност во склад со параграфите 178, 179, и 180 од Оперативните насоки.</p> <p>2. Подолу во овој план, до делот Акциски план стои дека „За постигнување на целите на овој План ќе биде неопходно да се интервенира во правната и институционалната рамка, да се зајакнат управувачките структури и надзорот врз примената на законите,..“ што е противречно на тукакажаното, поради што е потребно исказот да се ревидира и реално да укаже на овој ризик.</p>
<p>6.5 Други ризици врз зачувувањето на исклучителната универзална вредност на природното и културното наследство во Охридскиот регион</p>	<p>Масовниот туризам во заштитените подрачја може да изврши притисок врз вредностите на регионот.</p>	<p>Уште еден во низата неточни податоци наведени во овој План. Како можел изработувачот на Планот да си дозволи да го искористи глаголот „може“?</p> <p>Масовниот туризам ВРШИ притисок, тоа е веќе потврдено и со последиците од истиот регионот се најде пред вратата на Светско наследство во опасност.</p>

<p>6.5.1 Инфраструктурни објекти</p>	<p>●Национален гасификационен систем, делница Охрид-Струга</p> <p>Неоспорна е потребата од реализација на ваков вид на инфраструктура, но трасите, применетите технологии на изведба и одржување, може негативно да влијаат на исклучителната универзална вредност на доброто (слика 36).</p>	<p>Дали е направена компаративна студија за примената на други, односно одржливи извори на енергија, како на пример сончевата?</p>
<p>6.5.1 Инфраструктурни објекти</p>	<p>Во текот на спроведувањето на Оцената на влијанија врз животната средина, трасата што се води во тунел воопшто не е разледувана; од двете варијантни решенија</p>	<p>За вакви поважни документи е потребно да се наведе референца.</p>
<p>6.5.2 Ново изградени објекти во старите градски јадра</p>	<p>Фактори на ризик кои придонесуваат кон намалувањето, односно губењето на вредностите на културното наследство се и: (наведени се 11 точки)</p>	<p>Да се дополни со уште една точка:</p> <p>Недоследното спроведување на стратегиите, нарушеното владеење на правото, лабилноста во контролата и отсуството на мониторинг се фактор кој придонесува за уништувањето, односно губењето на вредностите на културното наследство.</p>
<p>7.1 Визија</p>	<p>(1) Заради урбанистичко-архитектонските и природните вредности на Охридскиот регион, просторниот развој ќе биде раководен од принципите на интегрирана заштита, односно, почитување на традиционалните....</p> <p>(2) Охридскиот регион како Светско наследство ќе претставува атрактивна дестинација за сите.</p>	<p>Да се додаде - од принципите на одржлив развој.</p> <p>(1) Имено, во самата СОЖС се наведува одржливиот развој како една од нејзините функции за носителите на одлуки при спроведување на планот.</p> <p>(2) Премногу генерична визија за иднината. Имено, вака беше формулацијата и во Предлог-стратегијата за туризам за Охрид која поради лошиот квалитет не беше усвоена.</p>
<p>7.1 Визија</p>	<p>Овие заштитни зони и соодветните режими на заштита ќе обезбедат на среден и долг рок целосно враќање на функционалноста на крајбрежјето на езерото.</p>	<p>Целосно враќање на функционалноста на крајбрежјето на езерото подразбира унапредување на состојбата односно реставрација во состојба која е утврдена како посакувана. Од друга страна, предложеното зонирање според постоечката функционалност практично не овозможува „целосно враќање на функционалноста“,</p>

		бидејќи предвидува активности кои тоа ќе го оневозможат.
7.2 Цели		<p>1. На пошироко стратешко ниво, шесте цели ја идентификуваат заштитата на природното наследство, но не ја предвидуваат неговата активна рехабилитација/реставрација, иако е познат фактот дека има големо уништување на крајбрежните блата. ИУЦН јасно ја изрази својата загриженост за намалувањето на бројот на водните птици-дел од авифауната која што е наведена и во Исклучителната универзална вредност.</p> <p>2. Непреземањето мерки за реставрација и ревитализација на Светското наследство резултира во деградација на неговите биолошки квалитети. Потоа, веќе разјадениот биодиверзитет продолжува да се експлоатира од градежните компании, кои тврдат дека нивните градежни зафати нема да предизвикаат дополнителна штета на животната средина. Овие ставови се често поддржани од оскудно припремени стратешки оценки на животната средина/оцени за влијанието врз животната средина. Оваа динамика ја потврдува потребата за реставрација на живеалиштата, како една значајна мерка за контрола на претераната урбанизација.</p>
7.2 Цели	Зајакнување на управувачките капацитети на надлежните институции;	Да се дополни и гласи: Зајакнување на стручните и управувачките капацитети на надлежните институции.
7.2 Цели	Наведените се 6 цели	Да се дополни со: Реставрација на живеалишта и видови.
8. Зонирање и заштитни мерки во границите на природното и културното наследство во Охридскиот регион	<p>Слика 43. Заштитни зони во границите на природното наследство на Охридското Езеро</p> <p>Слика 46. Заштитни зони во Старо градско јадро во Охрид (културно наследство)</p> <p>Текст: Првата заштитна зона се прекинува долж крајбрежјето на кое се формираат урбани опфати на Охрид, крајбрежните населби и одделни подрачја надвор од</p>	<p>Според ГУП-от за Охрид, Студенчишко Блато е УБ 17.1 и спаѓа во УЗ 17, што значи дел од град Охрид. Според наведеното во Планот, значи дека во оваа област „нема да се применуваат мерки за заштита на природното наследство, односно ќе се применуваат мерки за заштита на културното наследство.“</p> <p>Од мапата на зонирање на природното наследство со поголема резолуција и мапата на културно наследство, се гледа дека површината на Студенчишко Блато е вон зонирањето на културното наследство, што е различно од наведеното во текстуалниот дел.</p>

	<p>населени места за кои постои важечка урбанистичка планска документација. Така, за крајбрежниот појас во границите на ГУП за Охрид, односно за крајбрежните населби во Општините Охрид и Струга, нема да се применуваат мерки за заштита на природното наследство, односно ќе се применуваат мерки за заштита на културното наследство.</p> <p>За крајбрежјето во границите на ГУП за Струга, како исклучок, ќе се применуваат мерките за заштита на природното наследство.</p>	<p>Бараме: Планот да биде усогласен така што мапите и текстуалниот дел ќе даваат иста информација.</p> <p>Прашања:</p> <p>1. Како Планот за управување го третира определувањето на УБ 17.1 како С33 – Строго заштитена зона според ГУП за Охрид (2002-2012) (единствениот достапен ГУП на веб-страницата на Општина Охрид)?</p> <p>2. Дали УБ 17.1 и дел од УБ 17.2 (од Каналот Студенчишта до границата со УБ 17.1 спаѓа во зоната на природно или културно наследство)?</p> <p>3. Доколку овие урбани блока спаѓаат во природно наследство, како што покажува мапата на зонирање на природното наследство (Слика 43), а со оглед дека не се наоѓаат во 50 метри од брегот односно во Прва заштитна зона, според обојувањето (зелено) значи дека Студенчишкото Блато спаѓа во Зона III која според Планот: „Третата заштитна зона ќе ги опфати просторите кои се урбанизирани или ќе бидат урбанизирани, исклучувајќи ја заштитната зона на Охридското Езеро. Во оваа зона ќе се овозможи развој на населбите, туризмот и инфраструктурата, но ќе се дефинираат посебни услови.“</p> <p>Несфатливо е како со Акцискиот план се планира прогласување на Студенчишко Блато за Споменик на природата, како и за Рамсарско подрачје до крајот на 2020 г., во ГУП-от тоа се води како С33, а во Планот за управување сосема се занемарува неговата функционалност како составен дел од екосистемот на Охридско Езеро. Планот не смее да остава „празен простор“ до моментот кога пределот на Студенчишко Блато ќе се стави под заштита.</p> <p>Бараме: Сериозна ревизија на зонирањето на природното наследство. Првата заштитна зона да го инкорпорира целиот потег од Каналот Студенчишта на север и на југ, вклучително со делот Горица Север.</p>
<p>8. Зонирање и заштитни мерки во границите на природното и културното</p>	<p>Слика 43. Заштитни зони во границите на природното наследство на Охридското Езеро</p>	<p>Постои несовапаѓање помеѓу мапата на зонирањето на културното наследство за Охрид и мапата на природно наследство во однос на агломерациите. Имено, во мапата на природно наследство се гледа издолжување</p>

<p>наследство во Охридскиот регион</p>	<p>Слика 46. Заштитни зони во Старо градско јадро во Охрид (културно наследство)</p>	<p>на агломерацијата Охрид од Рача, долж Рачанска река до брегот на Охридско Езеро. Со зонирањето на културното наследство тоа не се предвидува.</p> <p>Прашање: Што значи ова исцртување, со која цел е направено?</p> <p>Мапата на природното наследство во делот агломерации (Слика 43) мора да соодветствува на мапата на границите на културното наследство (Слика 46).</p> <p>Бараме да се направи усогласување на Слика 43 во согласност со Слика 46 и да се отстранат можностите за двојно толкување.</p>
<p>8. Зонирање и заштитни мерки во границите на природното и културното наследство во Охридскиот регион</p>	<p>Зонирање на природното наследство (Слика 43) и зонирање на Националниот парк Галичица</p>	<p>Со преклопување на мапите на зонирање на природното наследство и зонирањето на НП Галичица се гледа дека зона III од првата се преклопува со Зона за одржливо користење, но и со Зона за активно управување која е зона со висок степен на заштита и каде што се забранети сите активности кои во зона III се допуштени.</p> <p>Зошто при креирањето на Планот за управување не се внимавало на преклопување на некомпатибилни зони и создавање конфликт помеѓу степените на заштита што само по себе може да води до недоразбирања и злоупотреба?</p> <p>Бараме во описот на Зона III експлицитно да се наведе дека за НП Галичица важат зоните и мерките за заштита дефинирани со Планот за управување со НП Галичица, исто како што тоа е направено за зона II.</p> <p>Планот и зонирањето треба да се ревидираат со цел можностите за штета врз подрачјата со повисок степен на заштита да се минимизирани. Во Планот треба да се акцентира генерално правило дека при неусогласеност, важат мерките на зоната со повисок степен на заштита и тоа без исклучок.</p>
<p>8.4.1.1. Прва заштитна зона</p>	<p>Слика 43. Заштитни зони во границите на природното наследство на Охридското Езеро</p>	<p>Иако во текстуалниот дел стои дека за струшкото крајбрежје ќе се применуваат мерките за заштита на природното наследство, сепак во исцртаните граници се гледа дека тоа не е случај, односно, во границите на културното наследство (Слика</p>

	<p>Слика 47. Заштитни зони во Старо Градско јадро во Струга (културно наследство)</p> <p>Текст: За крајбрежјето во границите на ГУП за Струга, како исклучок, ќе се применуваат мерките за заштита на природното наследство. Причината за овој исклучок е состојбата на крајбрежјето, односно високиот коефициент на функционалност што мора да се задржи (изградба на објекти е можна, само доколку со применетиот начин и материјали за градба, процентот на изграденост на градежната парцела и катноста, се овозможи одржување на високиот коефициент на функционалност на крајбрежјето и пределските вредности).</p>	<p>47) е вклучен и крајбрежниот дел на градот Струга.</p> <p>Бараме да се направи усогласување на Слика 47 во согласност со предвиденото зонирање на крајбрежјето како природно наследство.</p>
<p>8.1.1 Својствана вредностите како основа за зонирање</p>	<p>Автентичност, изразена како степен на зачуваност на изворните односно природни и културни вредности со кои се потврдува исклучителната универзална вредност на природното и културното наследство на Охридскиот регион како светско наследство на УНЕСКО.</p>	<p>Според Оперативните насоки, автентичноста се определува само за добра впишани според критериумите i-vi, односно за добра од културно наследство.</p>
<p>8.1.1 Својствана вредностите како основа за зонирање</p>	<p>11. Индекс на функционалност на крајбрежното подрачје (SFI) како индикатор за тоа колку крајбрежното подрачје може да ги врши своите многубројни различни еколошки функции</p>	<p>Да се наведе како се пресметува овој индекс.</p>
<p>8.2 Крајбрежната функционалност на Охридското Езеро како критериум за најстрога заштита</p>	<p>Фуснота 18. Крајбрежјето на езерото, доколку истото е во природна состојба (со висок степен на функционалност), може да ги извршува своите позитивни функции врз биолошката разновидност и квалитетот на водата на езерото и тоа: филтрирање на седиментација и</p>	<p>Зошто се мешаат културни атрибути при зонирањето на природното наследство, кога крајбрежната функционалност е исклучиво дефинирана преку еколошките функции на природата, а за културното наследство има посебно зонирање според соодветни параметри?</p>

	загадување; заштита од ерозија; отстранување на нутриенти; контрола на температурата на водата; формирање и одржување на природни живеалишта; заштита и одржување на висока вредност на пределот, кој е формиран од природни и културни атрибути што имаат историска вредност.	
8.2 Крајбрежната функционалност на Охридското Езеро како критериум за најстрога заштита	Резултатите за статусот се прикажани на слика 40, додека на слика 41 и 42 е прикажана намената на земјиштето и туристичката инфраструктура долж крајбрежниот појас	Би било многу покорисно да се прикаже и во проценти . Очигледно е дека повеќе од половина од брегот има лоша функционалност. Трите мапи, слика 40, 41, 42 се со многу мала резолуција и нечитливи. Да се обезбедат ГИС мапи бидејќи без оглед на резолуцијата, тие се непрецизни и не може со точност да се утврди тоа што го прикажуваат.
8.2 Крајбрежната функционалност на Охридското Езеро како критериум за најстрога заштита	Слика 41. Инфраструктура поврзана со туризмот	Освен мапата, резултатите да се прикажат и во проценти.
8.2 Критериуми за утврдување на граници на заштитените зони	Врз основа на наведените критериуми при зонирањето земени се предвид просторните карактеристики на регионот, односно: (следат 6 точки)	Се чини дека водните живеалишта во езерото , освен појасот на трската, се сосема занемарени . Да се дополни со дистрибуција на живеалишта, зони на мрестење итн. Врз основа на тоа е потребно да се контролира (повремено или постојано) антропогениот притисок (посетители, капачи, пловни објекти итн.). Ова е во врска со дефинирањето на in-lake зони (според предлогот на Kostoski et al. 2010).
8.4 Граници на зоните за заштита на природното наследство и мерки на заштита	Границиназонитезазаштитана природнотонаследствоимеркина заштита	Делот не е добро структуриран . Има потточка за границите на природното наследство, но не и потточка за мерките (кои се дел од истата потточка). Има потточка за мерки за заштита на културното наследство, но нема потточка за границите на зоните.
8.4.1 Граници на зоните за заштита на природното наследство во	Заради подобро управување и одржување на Исклучителната универзална вредност, односно контрола врз одредени	Во Планот за управување е потребно да се воведат и зонирање во езерото. Зонирање во езерото и бродови

<p>Охридскиот регион</p>	<p>активности што можат да извршат негативни влијанија, воспоставени се три зони за заштита, а секоја од нив содржи соодветни под-зони.</p>	<p>1. Не се предвидени заштитни зони во езерото (in-lake zoning) (ниту сезонски ниту трајни), иако има сè повеќе докази дека таквите зони се многу значајни за зачувување на питките води и во Kostoski et al тоа стои препорачано како мерка за Охридското Езеро уште во 2010 г.</p> <p>Исто така, концептот на зонирање не е применет на водните средини освен со минорни исклучоци како на пример изворите на Св. Наум. Ова е пропуштена можност.</p> <p>2. Сметаме дека е многу чудно што во Планот не се споменати ниту е отворена темата за актуелните предлози за марини, пристаништа и мали хидроцентрали.</p> <p>3. Прашањето за водниот сообраќај не е доволно адресирано. Во Акцискиот план нема предложено мерки за да се контролира водниот сообраќај (по пат на зонирање), или за да се воспостави капацитет на издржливост или да се лимитира/намали бројот на пловни објекти. Влијанијата на пловните објекти се повеќебројни и варираат од бучава до загрозување на мрестилиштата на риби. Исто така ова го отвора прашањето за безбедност на пливачите.</p> <p>4. Исто од точка 3 важи и за луѓето. (точка 3 и 4 се поместени и на др. релевантно место)</p>
<p>8.4.1 Граници на зоните за заштита на природното наследство во Охридскиот регион</p>	<p>Првата заштитна зона се формира во појас од 50 метри сметано од границата на катастарска парцела 1/1 (КП Охридско Езеро) и има три под-зони (I а, I б и I в).</p>	<p>Да се додаде, 50 метри при највисок водостој.</p>
<p>8.4.1.1 Прва заштитна зона</p>	<p>Првата заштитна зона го опфаќа Охридското Езеро со високи природни вредности и неговиот крајбрежен појас во хоризонтална проекција со ширина од 50 m сметано од граница на КП1/1 Охридско Езеро.</p>	<p>Да се додаде „50 метри при највисок водостој“.</p> <p>Што станува тогаш со Студенчишкото Блато ако границата е само 50м од брегот?</p>
<p>8.4.1 Граници на зоните за заштита на природното наследство во Охридскиот</p>	<p>Слика 43. Заштитни зони во границите на природното наследство на Охридското Езеро</p>	<p>1. Повторно неприфатливо лош квалитет на мапата.</p> <p>2. Делот од НП Галичица што припаѓа во УНЕСКО регионот, која заштитна зона е? Боите</p>

регион		<p>со кои се означени зоните се многу несреќно одбрани.</p> <p>3. Која е зоната помеѓу зелениот појас на крајбрежјето и розевиот во НП Галичица?</p>
8.4.1.1 Прва заштитна зона	Така, за крајбрежниот појас во границите на ГУП за Охрид, односно за крајбрежните населби во Општините Охрид и Струга, нема да се применуваат мерки за заштита на природното наследство , односно ќе се применуваат мерки за заштита на културното наследство.	<p>Со ГУП-от за Охрид не се опфаќа само урбаното подрачје што значи дека со ова се овозможува делови од крајбрежјето кои сега се неурбанизирани, да бидат урбанизирани и со тоа да се намали функционалноста, односно подрачјето да се деградира. Ноторен пример би бил крајбрежниот простор на Студенчишкото Блато, кој во постоечката легислатива се обезбедува од урбанизација. Тоа води и до колизија на Планот со Законот за води.</p> <p>Според Слика 40 се гледа дека крајбрежјето на Студенчишко Блато е во добра состојба на функционалност што значи дека ваквиот исклучок за крајбрежјето при зонирањето, се допушта токму за зоната со највисока природна вредност. Тоа е неприфатливо.</p>
8.4.1.1 Прва заштитна зона	За крајбрежјето во границите на ГУП за Струга, како исклучок, ќе се применуваат мерките за заштита на природното наследство.	Ова е во спротивност со претходниот параграф каде што се вели: „За крајбрежните населби во Општините Охрид и Струга, нема да се применуваат мерки за заштита на природното наследство“.
8.4.1.1 Прва заштитна зона	Причината за овој исклучок е состојбата на крајбрежјето, односно високиот коефициент на функционалност што мора да се задржи (изградба на објекти е можна, само доколку со применетиот начин и материјали за градба, процентот на изграденост на градежната парцела и катноста, се овозможи одржување на високиот коефициент на функционалност на крајбрежјето и пределските вредности).	Како урбанизацијата во 50м во предел со сега висок коефициент на функционалност ќе го овозможи одржувањето на истиот кога се знае дека урбанизацијата негативно влијае врз светското наследство? Тогаш, која е логиката за урбанизацијата да не се дозволи насекаде?
8.4.1.1 Прва заштитна зона	Границите на оваа зона може да се прилагодат, откако ќе се изработи Студијата за валоризација на Споменикот на природата Охридско Езеро и се донесе Законот за репрогласување на Охридско	<p>1. „може“ да се замени со „ќе се приспособат“</p> <p>2. Да се додаде „и Студијата за валоризација на Студенчишко Блато и откако Блатото ќе се прогласи за Споменик на природата.“</p> <p>Неприфатливо е Студенчишко Блато, вклучително и неговото крајбрежје, да се исклучат од класификацијата како природно</p>

	Езеро како Споменик на природа како и Планот за управување со Охридско Езеро.	наследство. Со тоа што за него се применува зонирањето за културно наследство, тоа де факто значи дека Блатото ќе биде исклучено од соодветната заштита која се предвидува со зонирањето на природното наследство. Дополнително, тоа ќе доведе до конфликт помеѓу Планот за управување и законските одредби за Блатото како Споменик на природата.
8.4.1.1 Прва заштитна зона	I-в зона на плажи – се дефинираат плажи кои се во опфат на КП 1/1 КО Охридско Езеро, како и плажите чии опфати граничат со КП 1/1 КО Охридско Езеро, а земјиштето е во сопственост на Република Северна Македонија, кои во моментот егзистираат, или ќе бидат предвидени со посебна урбанистичка документација за плажи.	Да се прецизира, која регулативата сега се користи. Дали и кога е предвидено да се донесе оваа документација, и зошто не е наведена во Акцискиот план?
8.4.1.1 Прва заштитна зона	Заради одржување на карактеристиките на зоната, субјектот кој управува со заштитениот регион е должен да обезбеди постојан мониторинг.	Субјектот да се наведе со име. Со кој правен акт ќе се регулира реализацијата на постојаниот мониторинг?
8.4.1.1 Прва заштитна зона	Се очекува со примена на соодветни мерки на заштита, а во интерес на заштита на регионот, просторот во овие граници и понатаму да ја задржи својата изворна состојба и намена.	Како тоа ќе се постигне во појасот со висок квалитет доколку се дозволуваат исклучоци во рамките на ГУП-от на населеното место?
8.4.1.1 Прва заштитна зона	Секако дека треба да се има исклучоци околу активности во оваа зона, како ловење на риба, бродски транспорт, интерес на одбрана и слично.	Со каков правен акт тие активности ќе бидат дефинирани? Потребно е истите да бидат таксативно наведени за да не подлежат на различни толкувања и манипулации.
8.4.1.1 Прва заштитна зона	За секоја од предвидените зони утврдени се соодветни мерки за заштита. Во продолжение се опишани забранетите активности за секоја зона коишто треба да бидат регулирани со соодветен правен акт.	Да се наведе точно кој правен акт и кога треба да биде донесен? Како е регулирано донесувањето на овој правен акт со оглед дека не се наоѓа во Акцискиот план?

Забранети активности во I-а заштитна зона на крајбрежјето	- тампонирање на крупен или ситен тампон и насипување на песок, како и изградба на бетонски и камени ѕидови (валобрани), освен на постоечки локации определени за таа намена;	Ова е категорија која може да се злоупотреби , односно определувањето на намената може да се менува. Во какви околности има потреба да се градат бетонски и камени ѕидови во зона со највисок степен на заштита? Доколку се мисли исклучиво за потребите на колекторот и/или комунална инфраструктура, тоа да биде експлицитно наведено.
Забранети активности во I-а заштитна зона на крајбрежјето	- изградба на објекти од траен карактер, освен инфраструктура за поддршка на туризмот во непосредна близина на градските урбани центри и реконструкција на колекторскиот систем	1. Како се дефинира „непосредна близина“ особено во контекст на урбана средина која може да се проширува и експандира долж крајбрежјето? 2. Погоре, при дефинирањето на зоните, за зона I-в стои: „Во зона на плажи се дозволува поставување само на подвижна урбана опрема, и тоа: лежалки, чадори, кабини за пресоблекување, тушеви, набљудувачко место за спасител на вода, знаци за известувања и забрани, простор за пружање прва медицинска помош и корпи за отпадоци“ Според овој „исклучок“ во зона А излегува дека зоната со поголем квалитет има помал степен на заштита. На овој начин се дава поголема комозија на урбанизацијата од она како што со закон е регулирано во моментот. Во оваа зона не смее да бидат дозволени никакви објекти од траен карактер, а доколку такви постојат, треба да се отстранат.
Забранети активности во I-а заштитна зона на крајбрежјето	- поставување на објекти од времен карактер што можат да го нарушат пределот или да извршат негативни влијанија врз природните процеси на езерото;	Да се наведе кои.
Забранети активности во I-а заштитна зона на крајбрежјето	- конвенционално земјоделско производство со примена на арско, хемиско ѓубриво и пестициди кои ги загадуваат површинските и подземни води	А што станува со неконвенционалното?
Забранети активности во I-а	- депонирање на отпад	Да се прецизира – на секаков отпад.

заштитна зона на крајбрежјето		
Забранети активности во I-а заштитна зона на крајбрежјето	- пловидбата со пловни објекти и инсталации кои се придвижуваат со мотори со внатрешно согорување во заштитните зони на извори	Дали тоа значи дека во остатокот од езерското крајбрежје секаде се дозволени пловни објекти со мотори со внатрешно согорување?
Забранети активности во I-а заштитна зона на крајбрежјето	Да се дополни	Дополнителна точка: изградба нови пристаништа, марини и сл.
Забранети активности во I-б заштитна зона	изградба на објекти од траен или времен карактер, освен изградба инфраструктурни објекти како и реконструкција, адаптација и пренамена на постоечките објекти од траен карактер, со зачувување на габаритот и катноста и во согласност со Визијата од Планот;	Визијата е премногу генерална одредница , со ова се допушта голем простор за слободна интерпретација.
Забранети активности во I-в заштитна зона на крајбрежјето	- изградба нови пристаништа, освен реконструкција и одржување на постоечките согласно препораките од Стратегијата за одржлив туризам;	1. Со оглед дека во зона I-в пристаништата се забранети, дали тоа значи дека во подзоните со поголема природна вредност I-а тие ќе бидат дозволени? 2. Што ќе се случува во однос на ова прашање до донесувањето на стратегијата?
Забранети активности во I-в заштитна зона на крајбрежјето	- изградба на објекти од траен или времен карактер;	Повторно недоследност. Во подзоната I-а се допушта изградба на трајни објекти, додека во зоната од пониска категорија тоа не се допушта.
Заштитна зона I		Во интерес на воспоставување на контрола на активностите односно заштита на крајбрежјето, за првата заштитна зона, треба да се одреди кои активности се дозволени , наместо кои активности се забранети, со цел да се избегне манипулација, погрешно толкување, и да се остави простор за произволност.
Заштитна зона I	Зголемување на зоната А	Во соопштението на МЖСПП по одржаните јавни расправи беше кажано дека „Планот предвидува во Првата А зона да не се

		<p>дозволува градење со цел задржување на крајбрежната функционалност на езерото и зачувување на квалитетот на езерото, додека во Првата Б зона се задржуваат изградените објекти, но со тенденција на зголемување на површината од зоната А, за да се подобри вкупната крајбрежна функционалност согласно рамковната директива за води.“</p> <p>Во Планот ниакаде не наидовме на ваква одредба, ниту пак соодветна мерка. Бараме да се посочи како е тоа планирано да се постигне, кои индикатори ќе се користат итн. Исто така бараме таквата цел на планот да биде експлицитно наведена во неговата конечна форма.</p>
8.4.1.2 Втора заштитна зона	Дозволен се рекреативни активности со незначителни влијанија врз природата	Да се наведе кои/какви.
8.4.1.2 Втора заштитна зона Табела - Забранети активности во II заштитна зона		Со оглед дека се работи за различни типови живелишта, да се направи поделба на забранети активности според поткатегории на поделба II-а и II-б.
8.4.1.2 Втора заштитна зона Табела - Забранети активности во II заштитна зона	- изградба на објекти за масовен туризам;	Како се проценува дали еден објект е за потребите на масовен туризам? Кои ќе бидат критериумите за класификација и со кој акт истите ќе се определат?
8.4.1.2 Втора заштитна зона Табела – Забранети активности во II заштитна зона	- изградба на инфраструктурни градби, освен кога проектите се од јавен интерес и кога за нив се спроведува стратегиска оцена и/или оцена на влијание врз животната средина и социјалните аспекти;	<p>Да се дополни: кога за нив се спровела стратегиска оцена и/или оцена на влијание врз животната средина и социјалните аспекти во која имало позитивен заклучок.</p> <p>Дали вметнувањето на социјалниот аспект значи дека некои проекти може да бидат одобрени иако се оценети како штетни по природното наследство?</p> <p>Кон забранетите активности да се додаде: секакви активности кои се во колизија со активностите кои произлегуваат од зонирањето на НП Галичица.</p>
8.4.1.3 Трета заштитна зона Табела - Забранети активности во III заштитна зона	- зголемување на урбаните опфати на населбите за не повеќе од 20%;	Да се прецизира , дали се мисли на 20% од површина на опфатот или 20% од постоечката урбана површина?

<p>8.4.1.3 Трета заштитна зона Табела - Забранети активности во III заштитна зона</p>	<p>- други активности што може да го нарушат пределот и да ги загрозат исклучителните вредности;</p>	<p>Кој ќе проценува дали дадените активности „може да го нарушат пределот и да ги загрозат исклучителните вредности.“?</p>
<p>8.4.2 Мерки на заштита на културното наследство во Охридскиот регион</p>	<p>Мерки на заштита на културното наследство во Охридскиот регион</p>	<p>Планот треба да биде и главната рамка за одржливо управување во кој ќе се дадат долгорочни насоки за развој на регионот со цел тој да продолжи да се развива, но не на сметка на уништување на сопствените квалитети. За да може да се оствари таа цел, овој план треба да содржи насоки за промовирање на современи решенија кои имаат што помалку штетно влијание врз животната средина, односно, што поголема примена на технологија, еколошки решенија, обновливи извори на енергија итн.</p> <p>Во тој контекст, во насока на намалување на штетните влијанија од урбанизацијата, во планот е неопходно да се предвидат нови нормативи и правила при изградба на нови градби или надградба на постоечки објекти со обновливи извори на енергија/материјали. Под одржливи материјали се смета исклучива употреба на дрво, камен, користење на сончеви извори и сл. Тоа треба да биде и составен дел на едукацијата на населението, како и на локални мерки за поттикнување да се користат обновливи извори или одржливи материјали при изградба на градбите. Ова особено во појасот во НП Галичица и близу до Езерото. Така една градба може дури и да го намали отпечатокот на јаглерод, со што регионот ќе може да се промовира како „зелено УНЕСКО подрачје“.</p>
<p>8.4.2.1 Градски урбани центри</p>	<p>Новите градби во втората и третата урбана зона треба да исполнат специфични аспекти со кои ќе бидат испочитувани културните вредности и традиции на историската област како и условите на постојните структури. Во таа, се забранува укрупнување, односно создавање вештачка комбинација на неколку парцели како би се изградила</p>	<p>Кој ќе врши контрола дека се почитуваат овие правила кај новите градби?</p>

	голема зграда. Во таа, се забранува укрпнување, односно создавање вештачка комбинација на неколку парцели како би се изградила голема зграда.	
Забранети активности во III-а заштитна зона	интензивно земјоделско производство со прекумерна употреба на пестициди /ѓубриво кои загадуваат	Кој одредува која употреба е прекумерна и според која номенклатура?
Забранети активности во III-б заштитна зона	изградба објекти повисоки од П+4 ката и поголем процент на изграденост од 50%;	Не е јасно, 50% од што?
Забранети активности во III-в заштитна зона	изградба објекти повисоки од П+5 ката и поголем процент на изграденост од 50%;	Истиот коментар како и погоре.
Забранети активности во III-г заштитна зона	- други активности што може да го нарушат пределот и да ја загорзат исклучителната вредност	Да се наведе на кои активности се мисли.
Забранети активности во III-д заштитна зона	- интензивно земјоделско производство со прекумерна употреба на пестициди /ѓубриво кои загадуваат	Истиот коментар како и погоре.
8.4.2.2 Религиско наследство		Да се додаде: Ограничување на бучавата од религиските објекти Ограничување на бучавата од угостителските објекти
9. Акциски План		Акцискиот план е нецелосен, недостигаат многу суштински активности, потребно е сериозно и стручно да се доработува и дополнува. 1. Изработувачот на Акцискиот план не предвидел мерење на сообраќајот во езерото (преку зонирањето), да се измери носивоста и да се лимитира/намали бројот на кајчиња и бродови. Влијанието на бродовите и останатите пловила е многузначно и може да биде изразено преку бучавата, или преку влијание врз мрестилиштата на рибите и останатите езерски видови. Исто така, прашање е безбедноста на пливачите.

		<p>2. Нема Акциски план со којшто се мери носивоста на фреквенцијата на луѓе за националниот парк Галичица, високовредносни живеалишта во езерото, на планината итн.</p> <p>3. Акцискиот план воопшто нема мерки за намалување на цврстиот отпад, ниту, пак, се предвидени едукативи мерки во таа насока.</p> <p>4. Во Акцискиот план не се нуди насока за одржливост. Нема предложено правни механизми за намалување на создавањето отпад (како на пример, задолжителна наплата за пластични кеси, забрана за продажба и употреба на пластичен прибор на ниво на регионот.)</p> <p><u>Зелената платформа</u> што Охрид SOS ја изработи уште во 2017 г. како предлог за новиот градоначалник на Охрид, содржи корисни предлози во оваа насока.</p> <p>5. Предлог: Да се изработи студија за селектирање на отпад на ниво на соседства или веќе постоечки згради (блокови). Се бројат домаќинствата и според нивниот број се одредува квантитетот и видот на контејнерите за селектирање на отпадот. Со „спонтано“ ставање на нови контејнери или создавање на нови депонии, како што и прават сегашните градоначалници, нема да се реши проблемот со загадување на животната средина. Ако организирано преку студијата се открие квантитетот и местоположбата на истите, ќе се намали отпадот од секое домаќинство, а и истовремено со едукација на локалното население би се развила и свеста за заштита и одржување на здрава животна средина</p>
<p>9. Акциски План</p>	<p>Крајбрежната трансформација <u>може да изврши</u> негативно влијание врз квалитетот на водите на езерото и на биолошката разновидност. Загрозени се некои локалитети со природни вредности што се утврдени со номинациското</p>	<p>Да се замени со „врши“. Проблемот е актуелен и научно докажан. Недозволиво е изработувачот на документот да го третира како претпоставка/можност.</p>
<p>10. Имплементација на Планот за управување и</p>	<p>За координирано извршување на активностите утврдени во Планот и вршење на надзор на неговата имплементација е</p>	<p>Да се додаде дека од стапувањето на сила на новиот закон за Охридскиот Регион, наместо Комисијата ќе се формира Совет.</p>

<p>спроведување на мерки и активности за заштита</p>	<p>надлежна Комисија за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион како советодавно тело, чиј статус е особено значаен за заштита и управување со Регионот.</p>	
<p>11. План за мониторинг</p>	<p>Планирањето на управувањето е динамичен процес и не завршува со изработка на Планот за управување. Затоа е особено важно спроведувањето на Планот редовно да се следи и ажурира</p>	<p>Формулацијата е недоволно прецизна односно остава впечаток дека треба, но може да не се случи.</p> <p>Да се измени и гласи:</p> <p>Планирањето на управувањето е динамичен процес и не завршува со изработка на Планот за управување. Затоа спроведувањето на Планот редовно ќе се следи и ажурира како што е пропишано со Законот за управување со Охридскиот Регион.</p> <p>За да се осигура ефективната заштита на исклучителната универзална вредност на доброто, состојбата со заштитата постојано ќе да биде следена, а резултатите од таквиот мониторинг треба да се одразат при процесот на ревидирање на Планот.</p>
<p>11. План за мониторинг</p>	<p>Со овој План за мониторинг се изврши изборот на параметрите / индикаторите што ќе бидат предмет на следење на следниот начин:</p>	<p>1. Со оглед на тоа дека планот за мониторинг не е изработен, формулацијата е погрешна.</p> <p>Да се измени и гласи: „Со Планот за мониторинг треба да се изврши избор на параметрите / индикаторите што ќе бидат предмет на следење на следниот начин:“</p> <p>2. Со Акцискиот план воопшто не се предвидува изработка на план за мониторинг ниту некакви активности опишани во овој дел. Како се очекува ова да се реализира без јасно дефинирани насоки?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Во Акцискиот план потребно е да се додаде мерка: Подготовка на план за мониторинг да се внесе во акцискиот план. • Мониторингот треба да се внесе како посебна ставка со тоа што ќе се наведат јасни квантитативни и квалитативни индикатори за исполнување, посебно за природно, посебно за културно наследство и • Да се прецизира кој ќе ги врши анализите во мониторинг.

<p>11. План за мониторинг</p> <p>Природно наследство</p>	<p>Мониторинг во заштитените подрачја согласно програмите за мониторинг и Плановите за управување со овие заштитени подрачја со кои се утврдени параметрите и честотата на мерење;</p>	<p>1. Во ниедна мерка од Акцискиот план не се наведува граѓанската наука (citizen science) како исплатлив начин на мониторинг, промоција и образовна алатка истовремено.</p> <p>2. Биодиверзитетот мора да биде инкорпориран во мониторингот вклучително (минимално) хетерогеност на живеалиштата, квантитет и квалитет, проценка на популација на загрозените видови, и популација на клучните видови за исклучителната универзална вредност. Треба да се следат најдобри примери од други земји во светот.</p> <p>3. Треба да се проучат техники за следење на далечина за да се пронајдат не премногу скапи методи кои би биле применливи за Охридското Езеро.</p> <p>4. Во анализата на 13.6 Механизми за вклученост на граѓаните треба да се вклучат и други параметри освен тој дали е безбедна за пливање, ако тие параметри може да го измерат влијанието врз исклучителната универзална вредност.</p> <p>5. Длабочината на фотичната зона (површински слој на езерото каде има доволно светлина за фотосинтеза) е клучен дел од езерото кој мора да биде инкорпориран.</p> <p>Кои се тие програми за мониторинг? Да се наведат како додаток на планот со назнака која институција каков мониторинг ќе спроведува, на што, колку често, кому ќе поднесува извештаи итн.</p>
<p>11. План за мониторинг</p> <p>Природно наследство</p>	<p>– еколошки и пределски параметри:</p>	<p>Параметри има многу повеќе и тие се наведени во СОЖС за овој план. Со ваквата оскудна листа се дава непотполна информација која може негативно да се одрази врз имплементацијата на планот, особено во доменот на природното наследство.</p>
<p>11. План за мониторинг</p> <p>Природно наследство</p>	<ul style="list-style-type: none"> Мониторинг во заштитените подрачја согласно програмите за мониторинг 	<p>Кои се тие програми за мониторинг и во каква врска се со Планот за мониторинг? Да се наведат како додаток на Планот за управување со назнака која институција каков мониторинг ќе спроведува, на што, колку често, кому ќе поднесува извештаи итн.</p>

		Доколку не постојат, треба да се предвидат во Акцискиот план.
11. План за мониторинг Културно наследство	Состојбата на културното наследство ќе се следи преку мониторинг на годишно ниво како дел од <u>годишната програма</u> на институциите за заштита, а ќе опфаќа:	Дали е предвидено кога мониторингот ќе стане дел од плановите? Во надворешната програма на овогодинашната седница на УНЕСКО во Баку, тема на дискусија беше: Културното наследство и климатските промени. Со оглед на исклучителниот ризик од климатски промени кој охридскиот слив го става во листата на најзагрозени во Европа (од вкупно повеќе од 18.000 мапирани сливови), со планот не треба да се занемари и овој параметар во однос на заштитата на културното наследство.
11. План за мониторинг Мониторирањето на човечките активности ќе опфати:	Мониторирањето на човечките активности ќе опфати: Мониторинг извршен во текот на реализацијата на инфраструктурните проекти, согласно Плановите за мониторинг што ќе се дефинираат <u>со студиите за оцена на влијанијата врз животната средина.</u>	1. Дали мониторирањето на човечките активности ќе биде составен дел од планот за мониторинг кој ги опфаќа природното и културното наследство? Предлагаме сите да бидат во состав на еден план, што значи ова ќе стане потточка 3. 2. И овој дел да влезе во Акцискиот план и да се определи кој ќе врши анализа на мониторингот. Кои се овие студии? Во Планот за прв и единствен пат се споменуваат тука.
12. План за управување со посетители		1. Во рамките на Планот за управување со посетители да се додаде и утврдување на капацитетот на издржливост (carrying capacity) според категории. 2. Во рамките на утврдување на капацитетот на издржливост да се предвидат и граници на прифатлива промена (limits of acceptable change) како што се опишани од IUCN. На пример ако капацитетот на издржливост е проценет на 100 посетители, врз основа на утврдените граници на прифатлива промена да се воведат ограничувања доколку се работи за 100 посетители пеш или 100 посетители на 4x4 теренски возила.
12. План за управување со посетители	Подобрувањето на достапноста и пристапноста за сите категории посетители до поединечно заштитените добра и до значајни ареали на доброто ќе го подобри и	Со Планот се предвидува регулирање на посетеноста, но не само во насока на промоција, туку првенствено во насока на трајна заштитна на ИУВ на доброто. Тоа целосно е занемарено со ваквата формулација што е зачудувачки со оглед дека

	<p>искуството на посетителите како и разбирањето на вредностите на ова светско наследство.</p>	<p>антропогениот притисок од зголемениот број на посетители во летната сезона е забележан во извештајот од реактивната мисија, како и од страна на Центарот за светско наследство и советодавните тела на УНЕСКО. Дополнително, во извештајот на неколку места се акцентира проблемот на немање соодветен систем за управување и следење на посетеноста, односно отсуство на механизми за контрола.</p> <p>Затоа, неопходно е во Планот за управување соодветно да се адресира овој проблем.</p> <p>Да се измени и гласи: „Регулирање на достапноста и пристапноста за сите категории посетители до поединечно заштитените добра и до значајни ареали на доброто ќе го подобри и искуството на посетителите, како и разбирањето на вредностите на ова светско наследство. Воедно, врз основа на утврдениот капацитет на издржливост (carrying capacity) на секое поединечно добро, ќе се овозможи дисперзија и пренасочување на посетителите на помалку осетливи добра, како и афирмација на сега занемарените. На тој начин, со Планот за управување со посетителите ќе се гарантира контрола на бројот на посетители во насока на зачувување на интегритетот и автентичноста на природното и културното наследство.“</p>
<p>12. План за управување со посетители</p>	<p>Овој План за посетители ќе се фокусира и на обезбедувањето на високо квалитетни содржини за посетителите, соодветна промоција на светското наследство и потребата</p>	<p>Да се дополни и гласи: „Со овој План за посетители фокусот ќе биде и на обезбедувањето на висококвалитетни содржини за посетителите, соодветна промоција на светското наследство и брендот на УНЕСКО и потребата за зголемување на користа од туризмот за локалната економија со максимално почитување на исклучителната универзална вредност на доброто и одржливо управување.“</p>
<p>12. План за управување со посетители</p>	<p>Во отсуство на достапни податоци, се пропорува како краткорочна мерка да се изработи План за управување со посетители.</p>	<p>1. Планот за посетители е една од клучните препораки на реактивната мисија, во препорака 7 каде што од државата членка се бара да воспостави регулатива за туристичките активности.</p> <p>Поради тоа забележуваме на паушалниот пристап кон истиот во смисла, прво да се изработи план без соодветни податоци, а потоа потребниот план. Без притоа воопшто</p>

		<p>да се зададе временска рамка ниту да се вклучи во Акцискиот план. Документ од категоријата План за управување со светско наследство не смее да содржи вакви недефинирани ставови во однос на важни документи.</p> <p>2. Потребно е во Акцискиот план да се наведе временска рамка и тоа, посебно за (провизорниот) План за посетители, и посебно за деталниот План за посетители.</p> <p>Да се назначи кој ќе биде задолжен за изработка на истиот и кој ќе ги дефинира механизмите за собирање податоци и проценка.</p> <p>3. Сметаме дека за подготовката на овие планови не се неопходни посебни финансиски ресурси. Собирањето на податоците може да се делегира на општинските служби во засегнатите општини и установите (НП Галичица, музеите итн.). Секако, се очекува, овие податоци инволвираните служби и институции да ги обезбедуваат како дел од тековната работа, со оглед на тоа што тие се неопходни за утврдување на фактичките состојби и како такви се единствен начин за евалуација, преземање на соодветни мерки за измени и планирање на идните планови и стратегии за туризам, одржлив развој и сл.</p>
<p>13. Програма за едукација</p>	<p>Мониторирањето на човечките активности ќе опфати:</p>	<p>1. Дали мониторирањето на човечките активности ќе биде составен дел од планот за мониторинг кој ги опфаќа природното и културното наследство?</p> <p>Предлагаме сите да бидат во состав на еден план, што значи ова ќе стане потточка 3.</p> <p>2. И овој дел да влезе во акцискиот план и да се определи кој ќе врши анализа на мониторингот.</p>
<p>13. Програма за едукација</p>		<p>Предлагаме со програмата за едукација да се опфати и програма за едукација на посетители. Имено во точка 12 од овој план стои дека (планот за управување со посетители) „ќе го подобри и искуството на посетителите како и разбирањето на вредностите на ова светско наследство.“ што, исто така, укажува на потребата од унапредување на овој сегмент. Важен индикатор за ова е што според анкетите,</p>

		холандските туристи кои се најбројни во Охридскиот Регион, како главна причина за избор на дестинацијата ја навеле ниската цена. Тоа покажува дека е потребно да се работи на едукација и на посетителите, кои дестинацијата нема да ја гледаат како „евтина“ туку како „вредна“.
13. Програма за едукација	За да се пристапи до соодветните цени групи и да им се пренесе потребната порака, како и тие да се ангажираат во заштитата на вредностите, неопходно е да се изработи План за комуникација,	Планот не може да се очекува да се исполни со непрецизни формулации. Планот за комуникација треба да се внесе во Акцискиот план , кој ќе го изработи, во кој рок, како и да се назначат релевантни институции и засегнати страни кои ќе работат координирано на негово исполнување со јасно зададени квалитативни индикатори (не како број на средби и сл. кои не даваат информација за успешноста на истиот).
13. Програма за едукација	Начин на комуникација: Електронски медиуми Алтернативни медиуми Социјални мрежи Тркалезни маси, конференции, екскурзии Брошури, летоци	Начините за комуникација се нафрлани и недообјаснети. Мора да се изработи посебен акциски план за комуникација , да се дефинираат целни групи и да се одредат точни индикатори. Вака како што е тука наведено нема никаква конкретна насока туку само некои општи неприменливи информации.
13.1. Едукација на младите		1. Граѓанската иницијатива Охрид SOS има осмислено голем број на предлози за интерактивен пристап кон проблемот. Исто така, наши активисти имаат и искуство во доменот на едукација во областа на животната средина конкретно за зајакнување на свеста. Исто така, преку нашите канали на социјалните мрежи ние постојано работиме на унапредување на знаењето и свеста за важноста на природното наследство. Некои од идеите се веќе и публикувани во нашата Платформа за зелен и современ Охрид , како и во предлог Проект за ревитализација и туристичка валоризација на Студенчишко Блато . Доколку сте заинтересирани, може да ви доставиме екстензивна листа со идеи во доменот на едукацијата. Веруваме дека нашата организација може да помогне во реализацијата на овој процес. 2. Многу важно, во едукацијата неопходно е да се воведат екосистемските услуги , оваа е сè уште занемарена тема, дури и во овој План со кој треба да се определува управувањето со Охридскиот Регион следните 10 години. Разбирањето на екосистемските услуги е од

		<p>круцијално значење за разбирање на важноста за заштитата на природата, преку виталните функции кои таа ги врши, економските придобивки и улогата што ја играат за здравјето и благосостојбата на луѓето. Впрочем, едукацијата за екосистемските услуги е потребна на сите нивоа во општеството и пресудно кај носителите на одлуки.</p> <p>3. Едукацијата на младите не смее да се ограничи само на светското наследство. Имено заштитата на природното наследство подразбира грижа и заштита на природата, биолошката разновидност, екосистемите, грижа и унапредување на животната средина итн. Тоа е основната компонента на одржливиот развој кој е единствениот прогресивен пат за Охридскиот Регион.</p> <p>Така воедно ќе се заштедат ресурси за унапредување на едукацијата во овој сегмент, а интегрираниот пристап ќе овозможи младите да добијат сеопфатни сознанија за целовитоста на екосистемите и меѓусебната поврзаност на сите чинители. Само на тој начин и ќе изградат вистински однос кон и ќе се грижат за природното наследство.</p>
<p>13.1. Едукација на младите</p>	<p>За таа цел во 1999 година УНЕСКО подготви Образовно наставно помагало „Светското наследство во рацете на младите“²⁶</p>	<p>Има и предмет светско наследство, но нема професори обучени кои би го пренесувале знаењето, треба многу посериозен пристап применлив во нашите училишта, а не ваква општа информација дека УНЕСКО има образовно помагало. Тоа ништо не значи ако не се дадат насоки како да се приспособи и да се примени во училиштата.</p>
<p>13.1. Едукација на младите</p>	<p>Преку иновативни образовни пристапи се дава поддршка на зачувувањето на светското наследство, а со тоа на младите/учениците им се овозможува:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да осознаат и научат повеќе за културните и за природните локалитети во регионот впишани на Листата на светско наследство кои поседуваат исклучителна универзална вредност; 	<p>Едукацијата во оваа сфера не смее да се сведе на традиционално учење на податоци и локалитети. Суштинскиот проблем кој Охрид SOS го воочил и преку комуникација со јавност преку своите мрежи и со директна работа со младите, е тоа што со традиционалното образование не се обезбедуваат интегрирани познавања за функционирањето на природата и животната средина воопшто како систем. Поради тоа, едукацијата треба да има повеќе за цел младите да научат „зошто“ и „како“, наместо само „што“.</p>

<p>13.2. Подигање на јавната свест на други целни групи</p>	<p>Органите на државната управа и градоначалниците на општините Охрид, Струга и Дебрца секој во рамките на своите надлежности се должни да преземаат мерки за поттикнување на образованието.</p>	<p>Со Планот треба да се предвиди и едукација на самите градоначалници. Во поткрепа на тоа може да се наведат многу јавно искажани ставови конкретно на постоечките градоначалници на Охрид (К. Геориески) и на Струга (Р. Мерко) кои јасно укажуваат на површност или целосно непознавање на проблематиката на светското наследство. Ова, експлицитно во однос на природното наследство каде што отсуствува потемелно разбирање на причината поради која природното наследство мора да биде заштитено и унапредено.</p>
<p>13.3 Обука на туристички водичи</p>		<p>Општи информации без применливост. Проблемот со обуката на водичите е дека институциите, факултетите задолжени за лиценцирање на водичи работат по застарени програми, непроменети веќе со децении. Притоа за полагање за водичи се полага само со еден учебник, не се посетуваат часови и нема пракса. Нема никакви критериуми освен завршено средно образование, не се полага дури ни познавање јазик. Во овој домен, потребно е да се видат добрите практики во соседните земји кои имаат ефикасни долгогодишни програми за водичи и секако во земјите со мешовито светско наследство. Со овој План треба да се воочи, нагласи и да се предложи решавање на тој проблем, наместо проблемот да се третира воопштено.</p>
<p>13.4. Обука на административни службеници и вработени во јавниот сектор</p>	<p>Во текот на изработката на Планот, а во комуникација со различни засегнати страни, утврдено е дека палењето на трската од локалното население и од службите се смета за традиционален начин за отстранување на биомаса после сушењето на трската во есен. Неопходно е да се пренесе пораката за штетностите што се поврзани со овој вид пракса.</p>	<p>Трската подлежи на посебен режим на заштита и палењето, кое се случува во крајбрежјето и во водата, треба да биде соодветно санкционирано. За таа цел, ќе акцентираме дека неодговорноста на службите ја препознаваме како еден од клучните проблеми. Впрочем, потребата од засилен и поефикасен инспекциски надзор во Регионот беше и еден од заклучоците од Надзорната расправа по Законот за управување со Охридскиот Регион која се одржа во три сесии во периодот мај-јуни 2018 г.</p>
<p>13.4. Обука на административни службеници и вработени во јавниот сектор</p>	<p>Промовирање на природните вредности ќе вршат вработените во Јавната установа Национален парк Галичица.</p>	<p>Сметаме дека е недоволно промоцијата да ја врши само една институција, која воедно има и проблем со недостиг на стручен кадар. Тоа е наведено и во извештајот на Реактивната мисија, а таа информација сме ја добиле и на состанок со раководството на Националниот парк и претставници на</p>

		<p>МЖСПП. Згора на тоа, Охридскиот Регион опфаќа многу поголема површина од Националниот парк, а секако треба да се промовира и водната флора и фауна. Информациите за природните вредности треба да бидат достапни нашироко, односно секоја промотивна точка да биде и точка за промоција на природните вредности. За тоа е потребно и да се изработат инфо табли, и потенцијално мобилна апликација. Активностите треба да се координирани со локалните самоуправи и МЖСПП и соработка со граѓанскиот сектор.</p>
<p>13.4. Обука на административни службеници и вработени во јавниот сектор</p>		<p>Освен едукацијата, многу е важно кадровското опремување на секторите кои имаат директна врска со спроведување на Планот. За тоа потребно е да се воведат:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ригорозен процес на селекција при вработувањето на кадар кој е во директна врска со управувањето со природното и културното наследство. 2. Реевалуација на постоечките кадри и преземање соодветни мерки за прераспределба со цел да се зајакнат стручноста и професионалноста на управувачките институции.
<p>13.6 Механизми за вклученост на граѓаните</p>	<p>Начинот на соработка и нивна вклученост во севкупните активности содржи сет на мерки (како оперативен модел понуден во „Студијата за интегрирана заштита на Старото градско јадро на Охрид“29), и тоа:</p>	<p>Да се дополни со мерка:</p> <p>Воведување граѓанска наука (citizen science).</p> <p>Еден многу квалитетен начин на вклучување на граѓаните е со примена на citizen science, каде што граѓаните учествуваат во собирањето на податоци кои се неопходни за мониторинг. На тој начин тие директно се анимираат и учествуваат во процесот на имплементација на планот, а воедно тоа е и исклучително добра алатка за едукација и зајакнување на свеста за важноста на природното и културното наследство. Дополнително, развивањето на соодветна мобилна апликација би го направила процесот и забавен и едукативен, а би можел да се користи и во цели на туристичка анимација.</p>
<p>14. План за управување со ризици</p>	<p>Затоа, Планот за управување со ризик од катастрофи треба да ги зема предвид видовите и изворите на опасности што</p>	<p>Зошто Планот го содржи овој дел, но воопшто не се разгледани ризиците од катастрофи? Како се очекува ризиците од катастрофи да бидат ублажени и превенирани?</p>

	можат да влијаат на доброто и подложноста на природните и културните добра на овие опасности од различен степен.	
16. Ревизија на Планот за управување	Ревизијата на Планот за управување ја вршат Комисијата за управување со природното и културното наследство, Министерство за култура - Управа за заштита на културното наследство и Министерство за животна средина и просторно планирање - Управа за животна средина (секој во доменот на своите надлежности) врз основа на ажурираните податоци за спроведување на целите и имплементација на Акцискиот план на Планот за управување	Да се дополни и гласи: „Ревизијата на Планот за управување ја вршат Комисијата за управување со природното и културното наследство, односно Советот за следење и координација на управувањето со природното и културно наследство во Охридскиот Регион (по стапувањето во сила на новиот Закон за управување со природното и културно наследство во Охридскиот Регион)“.
16. Ревизија на Планот за управување	Ревизијата на Планот за управување ја вршат Комисијата за управување со природното и културното наследство, Министерство за култура-Управа за заштита на културното наследство и Министерство за животна средина и просторно планирање-Управа за животна средина (секој во доменот на своите надлежности) врз основа на ажурираните податоци за спроведување на целите и имплементација на Акцискиот план на Планот за управување	За Планот да може да ја исполни зацртаната цел, потребно е во Акцискиот план да влезат сите занемарени компоненти (планови и сл.) кои во Планот се наведени, но не се дадени никакви насоки, временска рамка за исполнување, надлежни институции и индикатори за исполнување. Треба да влезат и сите суштински важни, а занемарени аспекти на кои укажуваме во овие и коментарите кон СОЖС за Планот. Со нецелосни, нецелисходни мерки и индикатори, нема да може да се очекува дека Планот ќе ја исполни својата цел, оставајќи го Охридскиот Регион со Езерото, Галичица и Студенчишко Блато на натамошна деградација.
Прилог 1. Природни вредности	Во Охридското Езеро, покрај автохтоните, се среќаваат и неколку алохтони (интродуцирани) риби и тоа:	Прецизно да стои, а не неколку.
Прилог 1 Природни вредности		Во Планот се користи стара систематика на рибите. Потребно е да се коригира и да се користи: “Handbook of European freshwater fishes” by M. Kottelat and J. Freyhof (2007).
Прилог 4 Акциски План	Акциски План	На ниво на Акциски план, пропуштањето да се назначи јасна рехабилитативска цел , се манифестира со давање преголемо значење на планирањето, телата и рамките отколку на

		<p>активна реставрација на деградираните видови, популации и нивните живеалишта, особено во реките и блатните екосистеми.</p> <p>САТЕСКА</p> <p>1. Можноста да се пренасочи Сатеска се чини дека е напуштена, бидејќи Планот не содржи никакви мерки во врска со тоа. (Иако ова беше искористено како еден од индикаторите на „успех“, со цел да се преиначи одлуката на Комитетот за светско наследство во Баку годинава). Во Планот за управување не е дадено никакво објаснување, ниту очекувани резултати од мелиоративните активности кои би требало да се од полза за самата река (како на пример зонирањето).</p> <p>2. Секаде каде што е возможно, митигацијата на Сатеска треба да биде компатибилна со пренасочувањето во иднина. И при другите аспекти на планирањето, како што се зонирањето и урбанизацијата, мора да се има предвид да не ја оневозможат можноста за враќање на Сатеска во природното корито.</p>
<p>Прилог 4 Акциски План Мерка - Планирање и спроведување на отстранување на бесправно изградените објекти во заштитените зони</p>	<p>Активност Постапно отстранување на бесправно изградените објекти во заштитените зони за кои е издадено правосилно Решение за отстранување од страна на надлежен орган</p>	<p>Која е причината за објектите да се отстрануваат постапно и зошто се потребни цели 2 години? Одолговлекувањето на постапувањето остава простор за притисоци, незаконски делувања и ја зголемува негативната расположба кај засегантите страни како и населението, што негативно влијае на разбирањето на статусот на УНЕСКО. Исто така, досегашното искуство со справување со бесправно изградените објекти, после седницата на Комитетот во Баку остава впечаток дека одолговлекувањето има за цел постапката да се тргне од дневен ред и да не се реализира во целост.</p>
<p>Прилог 4 Акциски План Мерка - Планирање и спроведување на отстранување на бесправно изградените објекти во заштитените зони</p>	<p>Активност Постапна реализација на отстранување на бесправно изградените објекти во заштитените зони во согласност со спроведените оценки на влијание Рок - Најдоцна до 2025 година</p>	<p>Сметаме дека периодот од 5 години за отстранување на бесправно изградените објекти за кои се утврдило дека негативно влијаат врз ИУВ на доброто е непотребно долг и само ќе остави простор за злоупотреба (било на страна на инвеститорите, било на страна на институциите). Откако проценката е направена, период од 6 месеци би бил сосема доволен.</p>

<p>Прилог 4 Акциски План</p> <p>Мерка - Планирање и спроведување на отстранување на бесправно изградените објекти во заштитените зони</p>	<p>Активност Постапна реализација на отстранување на бесправно изградените објекти во заштитените зони во согласност со спроведените оценки на влијание</p> <p>Број на отстранети објекти наспроти регистарот на бесправно изградени објекти</p>	<p>Кон индикаторот да се додаде: број на отстранети објекти наспроти издадени правосилни решенија.</p>
<p>Прилог 4 Акциски План</p> <p>Мерка – Контрола врз непланска / неконтролирана урбанизација</p>	<p>Индикатори Број на инспекциски контроли, број на изречени казни, да се дополнат со нови индикатори</p>	<p>Да се додаде: број на правосилни решенија за отстранување на бесправно изградени објекти и број на отстранети објекти наспроти издадени правосилни решенија.</p>
<p>Прилог 4 Акциски План</p> <p>Мерка – Заштита на птиците во областа на Охридското Езеро и Студенчишко блато</p>	<p>Активност Поднесување на номинациско досие и прогласување на Охридско Езеро и Студенчишко Блато за Рамсарски места</p>	<p>1. Треба да стои Рамсарска, не Рамзарска. 2. Рамсарската номинација не може да биде квантификација за заштитата на птиците, тоа може да се утврди само со броење на популациите на птици низ годините. 3. Погрешна формулација на мерката, треба да стои: заштита на водните екосистеми или заштита на водните живеалишта во областа на Охридското Езеро и Студенчишко Блато.</p> <p>Образложение: 1. Рамсар веќе не е само Конвенција за заштита на водните живеалишта како живеалиште за водните птици од нејзиното воспоставување пред 50тина години. Имено Рамсар, во 2016 г. официјално објави дека нивниот делокруг веќе извесно време не се однесува само на птиците. Цитат: „Официјалното име, Конвенција на блатните системи од меѓународно значење ја одразува првичната насока кон заштита и паметна употреба на блатните системи како живеалишта на водни птици. Низ годините, Конвенцијата го прошири својот опфат на имплементација, со цел да ги покрие сите аспекти на заштита и паметна употреба на блатните системи. Денес, блатните системи се препознаени како екосистеми кои се од витално значење за заштита на биолошката разновидност, како и за одржлив развој што го исполнува целокупниот домен на</p>

		<p>Конвенцијата. Според тоа, скратената верзија на името, Конвенција за блатните екосистеми е сосема соодветно за употреба. (Менувањето на името бара промена и на Конвенцијата што е макотрпен процес кој што во моментот членките го немаат во план)“.</p> <p>2. Дополнително Рамсар и посочува на тоа, дека критериумите според кои Рамсар ги валоризира подрачјата јасно укажуваат на тоа дека нивниот домен не се ограничува на птиците, туку на блатните екосистеми воопшто, со сите нивни екосистемски услуги. Имено, од зацртаните 9 критериуми, само 2 се однесуваат на водните птици. (Треба да се напомене, дека исполнувањето само на еден од деветте, е доволно за рамсарска номинација.)</p>
<p>Прилог 4 Акциски План</p> <p>Мерка - Заштита на птиците во областа на Охридското Езеро и Студенчишко блато</p>	<p>Рок До крајот на 2020 година</p>	<p>Комплетната документација за номинација на Охридско Езеро кон Рамсарската Конвенција е веќе подготвена од страна на Охрид SOS во април 2019 г. А, во својата финална верзија од јули 2019 г. е достапна за МЖСПП, Македонскиот рамсарски комитет и сите засегнати страни. Добиена е писмена потврда од централата на Рамсар во Гланд, Швајцарија, која е испратена и до г. А. Настов од МЖСПП/МРК дека документацијата е проверена и одобрена и потребно е само официјално да се поднесе од страна на МЖСПП/МРК. Тоа значи дека Рамсарската номинација може да се спроведе утре и, благодарение на волонтерскиот труд на активистите на Охрид SOS, е комплетно бесплатна.</p> <p>1. Како што покажуваат придружните документи, Рамсарската апликација е целосно компетирана и Рамсарскиот секретаријат потврди дека податоците во апликацијата се доволни и ажурирани, и дека тие се согласни да ја поддржат апликацијата за номинација. Амандманите назначени во писмото од Рамсарскиот секретаријат, се вметнати со апликацијата (Ramsar Information Sheet) која е наведена тука.</p> <p>2. Нема потреба од дополнителни трошоци поврзани со Рамсарската номинација. <u>Понатамошни истражувања се прашање на слободен избор, и може да се направат</u></p>

		<p>понатаму. Зонирањето и планот за управување, исто така, не се поврзани и неопходни за апликацијата. Номинацијата секако може да биде завршена во минимална временска рамка со постоечките буџети на постоечки релевантни тела, базирано на многубројните информации и бази кои се веќе секако достапни бесплатно.</p> <p>3. Македонскиот рамсарски комитет МРК не покажа интерес да го номинира регионот на Охрид и изјави дека приоритет треба да биде даден на Дојран и Преспа. МРК го опструираше напредокот на номинацијата со невистинити информации и речиси никаква соработка со Охрид SOS и со лицата од Рамсарскиот секретаријат. Ако државата нема вистинска волја и интерес блатата околу Охридското Езеро да бидат прогласени за Водно живеалиште од меѓународно значење, тогаш активоста е неопходно да се исклучи од предлозите во Акцискиот план и да не се допушта лажен привид за посветеност.</p>
<p>Прилог 4 Акциски План</p> <p>Мерка - Заштита на птиците во областа на Охридското Езеро и Студенчишко блато</p>	<p>Проценка на финансиски средства - 1.000.000 МКД</p>	<p>Буџетот од милион денари ќе значи само непотребно трошење на скапоцени ресурси кои може да се наменат за ревитализација на Студенчишко Блато, а чекањето до крајот на 2020 г. го толкуваме само како купување време за изложување на Блатото на дополнителни урбанистички зафати како што е повторниот обид за изградба на марина токму врз него – идеја која Општина Охрид јавно ја поддржува.</p>
<p>Прилог 4 Акциски План</p> <p>Мерка - Мониторинг на Влијанието на климатските промени врз Природното и културното наследство на Охридскиот регион</p>	<p>Активност Континуирано следење на промени врз природното и културното наследство на Охридскиот регион</p>	<p>Оваа мерка ќе овозможи добивање сознанија за интензитетот и влијанието на климатските промени, но со Планот воопшто не се предвидени конкретни мерки за справување со климатските промени како на пр. обнова на изгубените блата и/или создавање нови; унапредување на јавниот превоз; поттикнување на употреба на обновливи извори на енергија и еколошки материјали; воведување стандарди за градба на енергетски-ефикасни објекти (за домување, државни, комерцијални и индустриски капацитети) итн.</p>
<p>Прилог 4 Акциски План</p>	<p>Индикатор Број на спроведени обуки</p>	<p>Индикаторот – Број на реализирани обуки не е добро одреден, да се промени и да се најдат добри индикатори, реални, и мерливи.</p>

<p>Мерка - Зајакнување на капацитетите на институциите/ телата што имаат надлежност за управување со доброто</p>		<p>Број на спроведени обуки е индикатор кој не зборува за квалитетот на исполнувањето, односно не е мерило за зајакнување на капацитетите. Посетата на обука сама по себе не нужно може да се поврзе со зголемен степен на познавања/стручност кај посетителот на обуката.</p>
<p>Прилог 4 Акциски план</p> <p>Развивање на одржлив туризам</p>	<p>Индикатор Означени природни културни добра со соодветни ознаки Самото означување на природното и културното наследство не е доволно за развој на одржлив туризам. И во Охридскиот Регион и природното и културното наследство се веќе означени. Одржливио туризам е далеку покомплексно од само означување.</p>	<p>1. Не се вклучени начини, методи со кои општините би ја обесхрабриле изградбата на нови хотели и тоа по пат на поддршка за професионализација на приватното сместување и поттикнување на малите станоиздавачи. Одржливиот туризам подразбира поддршка на малото, автентичното – индивидуални станоиздавачи, селски домаќинства итн.</p> <p>2. За да се дефинира соодветен пристап за развој на одржлив туризам, потребно е да се направи проценка за потребниот монетарен инпут како праг за постигнување просперитет на локалните жители. Потоа тоа треба да се спореди со капацитетот на издржливост со цел да се утврди колкав би требало да биде придонесот на секој посетител во просек.</p> <p>Според тоа, треба да се развијат соодветни туристички производи, коишто ќе бидат таргетирани на пазарни сегменти на посетители кои се спремни и способни да ја платат понудената цена во замена за искуствата кои ќе ги добијат одбирајќи го регионот како место за својот одмор. Во исто време треба да се осмислуваат наменски програми на локално ниво кои ќе му овозможат на што поголем дел од населението да има пристап до приходите од туризмот. Стратешките одлуки во областа на туризмот треба да се прават имајќи го на ум овој начин на пресметка на приходите. (Пресметката треба да се прави врз основа на приходите кои остануваат во регионот.)</p> <p>Бидејќи сега се случува да има многу приходи, но тие се одлеваат надвор од државата кај странските туроператори кои работат масовен туризам и ја вклучуваат и Македонија во нивните повеќедневни тури.</p>
<p>Прилог 4 Акциски план</p>	<p>Активност</p>	<p>Во Акцискиот план недостасува Стратегијата за туризам која е наведена во Планот, како и во мониторингот и индикаторите на СОЖС.</p>

<p>Развивање на одржлив туризам</p>	<p>Изработка и усвојување на Студија за одржлив туризам во Охридскиот регион</p>	<p>Стратегијата за туризам е зацртана со Акцискиот план усвоен од Општина Охрид на 08 август 2019 г. Стратегијата за туризам е, исто така, еден од клучните стратешки документи кои ги налага препораката 7 од Реактивната мисија на УНЕСКО од 2017 г. Каква ќе биде корелацијата на Студијата за одржлив туризам наведена во овој Акциски план, со рок на исполнување до крајот на 2020 г. со Стратегијата со рок на исполнување до мај 2020 г.? Ако ништо друго, студијата би требало да биде основа за стратегијата. Сметаме дека воопшто не е потребно да се изработува поединечна студија, туку тоа би било дел од истражувањето поврзано со изработката на стратегија за туризам за Охридскиот Регион.</p>
<p>Прилог 4 Акциски план</p> <p>Мерка: Развивање на одржлив туризам</p>		<p>Да се дополни со:</p> <p>1. Воведување на еколошки фонд за Охридскиот Регион кој ќе се финансира по различни основи, а може да прибира и донации.</p> <p>Охрид SOS има идеи за тоа како може да се воведат нови активности во туристичката понуда кои дополнително би генерирале средства за овој фонд. Дел од нив, а кои се однесуваат на целиот Регион, се презентирани во Планот за ревитализација и туристичка валоризација на Студенчишко Блато.</p> <p>Дополнително може да се воведат и механизам за ослободување од трошоци поврзани со истиот за бизнисите во Регионот кои работат на унапредување на активностите и практиките во насока на еколошко и одржливо работење.</p>
<p>Прилог 4 Акциски План</p> <p>Мерка - Прекугранично Управување со регионот на Охридското Езеро</p>	<p>Индикатор</p> <p>Формирано тело за прекугранично управување со регионот на Охридското Езеро</p>	<p>Кога е ова тело формирано? Кој членува во него? Како се избрани членовите? Колку им трае мандатот? Итн.</p> <p>Неопходни се дополнителни и темелни информации за сите институционални тела кои имаат удел во носење на одлуки за УНЕСКО Регионот.</p>
<p>Прилог 4 Акциски План</p>	<p>Активност</p>	<p>Дополнување:</p>

<p>Мерка - Воспоставување на одржлив сообраќај</p>	<p>Изработка и спроведување на сообраќаен план во Охрид и Струга</p>	<p>1. Да се изработи Студија за рационализација/План за развој на јавен превоз. Особено за летните месеци. 2. Да се предвиди еколошки јавен превоз, без погон на фосилни горива, ниту потреба од нова патна инфраструктура или проширување на постоечката. Да се инвестира во велосипедски и пешачки патеки.</p>
<p>Прилог 4 Акциски План</p> <p>Мерка - Развивање на одржливо Земјоделство</p>	<p>Индикатор Програма за одржливо земјоделство, спроведени обуки, реализирани субвенции.</p>	<p>Да се додаде индикатор: број на земјоделци и фирми кои започнале одржливо земјоделство и број на земјоделци и фирми кои преминале од традиционално кон одржливо земјоделство.</p>
<p>Прилог 4 Акциски План</p> <p>Мерка - Развивање на одржливо рибарство</p>	<p>Индикатор Ревидирана риболновна основа, да се додаде нов индикатор</p>	<p>Да се додаде: воведени мерки за поттикнување на одржливо рибарство.</p>
<p>Прилог 4 Акциски План</p> <p>Мерка - Одржливо Управување со посетители</p>	<p>Активност Изработка на План за посетители</p>	<p>Дали тоа значи дека ќе се одреди и носечкиот капацитет за НП Галичица, старото градско јадро, изворите Св. Наум, крајбрежни зони со висока еколошка функционалност и сл.?</p>
<p>Прилог 4 Акциски План</p> <p>Мерка – Одржливо Управување со посетители</p>	<p>Активност Изградба на пешачка патека</p> <p>Индикатор Изградена пешачка патека за посетители</p>	<p>Дали се мисли точно од пристаништето – опфатот да се наведе прецизно. Зошто не е направена пресметка за буџет? Зошто стои можно ако планот за реализација е краток – следната година?</p>
<p>Прилог 4 Акциски План</p>	<p>Мерка Градското пристаниште до Канео, можна е изградба пешачка патека со почитување на сите препораки за заштита на природното и културното наследство согласно изработените студии за оцена на влијание врз животната средина и оцена на влијание врз културното наследство</p>	<p>Да се отфрли „со почитување“ бидејќи не се знае дали оцените ќе го одобрат вакиот потфат. Да стои: изградба на пешачка патека според сите препораки за заштита на природното и културното наследство согласно со и доколку со изработените студии за оцена на влијание врз животната средина и оцена на влијание врз културното наследство го одобрат тоа. Со оглед дека трансформацијата на крајбрежјето е една од најкритичните закани по интегритетот и автентичноста на доброто,</p>

		<p>а платформите се во процес на отстранување токму поради тоа, зачудува што во овој План стои идеја за повторна урбана интервенција во крајбрежјето.</p> <p>Евентуално реновирање, без зголемување на нејзината ширина и габарит, на постоечката дрвена патека од Св. Софија до Потпеш би било оптимално решение без понатамошно наголемување на покриени површини во литоралот.</p>
<p>Буџет</p>		<p>1. Колкав беше буџетот за изработка на Планот за управување и колку време беше потребно за негова изработка?</p> <p>2. Колкав беше буџетот за изработка на СОЖС за Планот за управување и колку време беше потребно за изработка на документот?</p>
<p>РЕФЕРЕНЦИ КОИ НЕ СЕ КОРИСТЕНИ, А СЕ ВАЖНИ ЗА ТЕМИТЕ ВО ОВОЈ ПЛАН</p>		
<p>1. При изработката на овој документ, користени се постари материјали, а не се користени најновите истражувања, податоци, анализи, што резултира со тоа Планот да содржи многу малку податоци за клучни прашања кои опфаќаат мрежа на исхрана, еволуционистичка биологија, зачувување и следење на врските помеѓу културното и природното наследство што се воспоставило преку истражување на седиментните јадра.</p> <p>2. Најновиот попис за Водни птици (до 2019 г.) не е вклучен, иако птиците се јасно споменати во изјавата за исклучителната универзална вредност на регионот.</p> <p>3. Според библиографијата која е наведена, можеме да заклучиме дека следниве исклучително важни истражувања, документи, студии, не биле користени иако се многу значајни и препорачуваме истите да бидат консултирани во следната фаза од подготовката на Планот за управување:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Albrecht, C. & Wilke, T. (2008) Ancient Lake Ohrid: Biodiversity & Evolution. T. Hydrobiologia 615: 103. • Apostolova, N. Soria, J. M. & Montagud, D. (2017b) Proposed measures for restoration of Studenchishte wetland. Presented at Society of Wetland Scientists Europe Chapter Meeting, April 30th to May 4th 2018. • Burns, Peter (2014) Third National Plan for Climate Change: Tourism and Climate Change, Assessment of Vulnerability and Recommendations for Adaptation. Ministry of Environment and Physical Planning, Skopje, Republic of Macedonia. • Jordanova, M., Rebok, K., and Rocha, E. (2016) Liver Pathology of Female Ohrid Trout from Eastern Coast of Lake Ohrid: Baseline Data Suggesting the Presence of a Pollution Gradient. Turkish Journal of Fisheries and Aquatic Sciences, 16: 241-250. • Kostoski et al (2010) A freshwater biodiversity hotspot under pressure – assessing threats and identifying conservation needs for ancient Lake Ohrid, Biogeosciences, 7, 3999–4015. • Macedonian Ecological Society (2010-2019) International Waterbird Census. • Markovic, D., Carrizo, S. F., Karcher, O., Walz, A., David, J. N. W. (2017) Vulnerability of European freshwater catchments to climate change. Global Change Biology 23, 3567–3580. • Matzinger et al (2006a) Sensitivity of Ancient Lake Ohrid to Local Anthropogenic Impacts and Global Warming. Journal of Great Lakes Research, 32: 1. • Matzinger et al (2007) Eutrophication of ancient Lake Ohrid: Global warming amplifies detrimental effects of increased nutrient inputs. Limnology, Oceanography 52(1) 		

Граѓанска иницијатива Охрид SOS
www.ohridsos.org

- Society of Wetland Scientists (2018) Declaration on the Protection of the Lake Ohrid Ecosystem
- Ohrid SOS (2017) Platform for a Green and Modern Ohrid.
- Ohrid SOS (2019) World Heritage on the Edge II: Engine of Neglect.
- Spirovska et al (2012) State of the Remains of Studenchishte Marsh and Measures for its Revitalization.
- Vasić (2010) Lists of birds of the National Park Galičica. Public Enterprise National Park "Galičica," Ohrid.
- Wagner et al (2017) The environmental and evolutionary history of Lake Ohrid (FYROM/Albania): interim results from the SCOPSCO deep drilling project. Biogeosciences, 14, 2033-2054.

Граѓанска иницијатива Охрид SOS
www.ohridsos.org

КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

Генерален заклучок

Во Планот недостигаат прецизни податоци, мапите се некомплетни и нечитливи, нелогични, важни информации поврзани со културното наследство не се споменати. Тие што се наведуваат најчесто не се детално објаснети, недостигаат основни податоци како години, локации. Не се споменуваат преродбенскиот период, модерната и современата архитектура. Во некои делови се даваат паушални, непроверени, неаргументирани предлози и ставови кои сериозно може да ги загорзат управувањето и заштитата на културното наследство. Со самиот план треба прецизно да се идентификува што се смета за наследство, а нема ниту листа на објекти кои се споменици на културата или кои не се, а треба да бидат. Преродбенските споменици, еkleктичната и модерната архитектура се заведени како „и така натаму“. Со Планот само се набројува што би требало да има или да се сработи, без воопшто да се дадат насоки како да се направи тоа. Разочарувачки се некавалитетот и несериозноста со кои е разработуван Планот во поглед на културното наследство, треба уште многу работа, прецизирање, дополнување на делови кои недостигаат, измена на погрешни и комплетирање на некомплетни податоци.

Коментарите во овој дел се исклучиво насочени кон културното наследство и се поспецифично дополнување на останатите коментари.

ДЕЛ	СОДРЖИНА од ПУ	ДОПОЛНА/ЗАБЕЛЕШКА/ПРАШАЊЕ
2.4 Критериуми за впишување на Охридскиот регион на Листата на светско наследство	„Охридски регион со неговите културни и историски аспекти и неговата природна средина“ ⁶ .	Да се наведат границите и територијата на заштитеното добро.
2.4 Критериуми за впишување на Охридскиот регион на Листата на светско наследство	Поаѓајќи од евалуационите извештаи на ИКОМОС и ИУЦН беше прифатена и предложената модификација на границите на природното и културното наследство на Охридскиот регион (Одлука 33 СОМ 8В.40).	Да се наведат новите граници и новата (помала) површина на доброто.
2.6 Автентичност	Значајни конзерваторски и реконструкциски работи на некои од религиските објекти се спроведени по 1990 година и истите се темелно истражени и документирани.	За кои објекти станува збор? Кои значајни работи? Ова е недозволиво слободна формулација.
2.6 Автентичност	При реконструкцијата на објектите најчесто се користат изворни материјали	Апсолутна невистина . Никогаш не се користи ниту автентичен материјал ниту автентична градителска постапка.
2.7 Граници на доброто	Извршено е ново дефинирање на границите на заштитениот регион	Извртување на фактите. Не е дека претходно границите биле недефинирани. Во 2009 г. територијата на доброто е намалена колку што дозволуваат оперативните насоки затоа што властите сметаат дека така ќе е полесно за управување.
2.8.1.1 Предлог 1	Утврдената контактна зона на Природното и културното наследство на Охридскиот регион на територијата на Албанија не ги следи границите на преодната зона утврдена со границите Дополнително, контактната зона што е утврдена со номинацијата на доброто од албанска страна е помала од преодната зона утврдена со границите на	Ирелевантно

	биосферниот резерват Охрид-Преспа (сл.3).	
2.8.1.2 Предлог 2	Се препознава поврзаноста на ова водно тело со Охридското Езеро	Да се инсистира на прифаќање на оваа алтернатива, која е по препорака на Реактивната мисија.
2.8.1.3 Предлог 3	Се препознава хидролошката врска помеѓу Преспанското и Охридското Езеро.	Вклучување на хидролошката врска без заштита на Преспанското Езеро како дел од УНЕСКО Регионот нема значење.
3.2. Културни Вредности	Слика 18. Локалитети со културни вредности во Охридскиот регион	Надвор од споменичките целини Охрид и Струга, според оваа мапа, постојат само археолошки локалитети, што е апсолутно погрешно. Да се дополни со сите евидентирани споменици на културата на оваа територија.
3.2. Културни Вредности	Впишаното добро ги вклучува историските центри на градовите Охрид и Струга со нивната архитектонско-урбанистичка матрица, <u>неколку</u> крајбрежни населби покрај Охридското Езеро, над 250 археолошки локалитети кои опфаќаат период од над 5000 години, <u>ранохристијанските духовни центри и манастири</u> , градби од Византискиот и Османлискиот период и др.	Треба да стои попрецизно, а не неколку. Нелогично формулирано. Да се дополни со преродбенскиот период, модерната и современата архитектура.
3.2. Културни Вредности	раниот и развиениот среден век, <u>османлискиот период</u> , се до денес. Изграден претежно помеѓу VII и XIX век, Охрид е седиште на најстариот словенски манастир (Свети Пантелејмон) и дом на повеќе од 800 икони со <u>светска слава</u> во византиски стил,	Упорно преродбенскиот период, како и модерната се изоставуваат, или треба да ги нагаѓаме под „сè до денес“. Да се измени во „светско значење“. Фразата „светска слава“ е разговорна формулација која е недозволиво да се користи во стручни документи од национално значење.
3.2. Културни Вредности	. Со археолошките истражувања досега се откриени седум базилики во стариот дел на Охрид, кои датираат од периодот	Да се прецизира кои, и колку се достапни, истражени во науката и вклучени во туристичката понуда на градот.
3.2. Културни Вредности	Структурата на градското јадро е збогатена со голем број на	Која е стратегијата за нивна конзервација, презентација и популаризација?

	археолошки локалитети, со акцент на ранохристијански базилики, кои имаат бројни мозаични подови.	Колку од нив се достапни? Што со новооткриените? Се има ли со овој План намера да се справи со идните археолошки откритија или нивната судбина ќе ја одлучуваат неколкумина во локалниот завод за заштита на спомениците и во управата за заштита?
3.2. Културни Вредности	Слика 19. Културно наследство во градот Охрид според периодот на настанување	Мапата е некомплетна, како по површина така и по датирање . Односно некои од фазите на цртеж недостастуваат во појаснувањето на периодот на настанување долу. На пример, целосно е изоставено сè од II до XIII век. Апсурд.
3.2. Културни Вредности	Како најистакнати репрезенти со архитектонско-урбанистички вредности и духовни центри се издвојуваат	Доколку се издвојуваат и значајни целини во рамки на урбаното јадро на Охрид, тогаш да се набројат и Св. Софија и Перивлептос и Каменско, Болничките цркви.... текстот е недоследен, импровизиран, нестручно изработен.
3.2. Културни Вредности	Слика 20. Старото урбано јадро на Охрид	Некомплетен преглед. Пишува преглед на сакрални објекти, а на цртеж се дадени и античкиот театар и тврдината. Доколку е преглед на сакралните објекти, да се внесат сите цркви, постоечки и сочувани во археологија, вклучително ранохристијанските базилики, со нивно прецизно датирање.
3.2. Културни Вредности	Религиското наследство (црквата Си Свети во с.Лешани од 14 век)	Да се наведат сите споменици на културата. Не е само оваа црква значајна.
3.2. Културни Вредности	Ова наложило старите селски домаќинства да се преадаптираат во модерни современи објекти за потребите на туризмот и угостителството и претставуваат ревитализирани рурални средини.	Каква е оваа дефиниција? Доколку се современи објекти, што всушност е ревитализирано? Да се дополни со пештерните цркви и селската преродбенска црква во Пештани.
3.4. Научно образовни дејности	Целиот текст во овој дел е непрецизен-треба целосно да се ревидира, дополни, измени	Нејасно, непрецизно. Да се дополни со конкретни ракописи, автори и дела.
3.4. Научно образовни дејности	Наведените вредности на Охридскиот регион тој има извонредно голем потенцијал за истражување во областа на природните науки, историјата, археологијата, архитектурата,	Од погоре напишаното, излегува дека само литературната дејност може да е предмет на научна работа. Така, овој пасус е произволен и му треба подетална елаборација.

	етнологијата и историјата на уметноста.	
4.Методологија и процес на изработка		Со самиот План е потребно прецизно да се идентификува што се смета за наследство, а нема ниту листа на објекти кои се споменици на културата или кои не се, а треба да бидат. Преродбенските споменици, еkleктичната и модерната архитектура се заведени како „и така натаму“.
4.3. Процес на изработка на планот за управување	Воедно, е формирана и работна група за отпочнување постапка за подготовка на Закон за управување со светското природно	Да се наведат членовите и да се образложи што сработела оваа група во однос на Планот сè до 2018 година.
5.1. Стратешка Рамка	изработуваат следните плански и стратешки документи....	На поголем број од овие документи рокот им е поминат. Во што се состои нивната релевантност? Како е Планот усогласен со документација со поминат рок?
5.3.1. Сопственост	Имателите на културно наследство во Охридскиот регион се одговорни за негово одржување, чување, почитување и правилно користење.	Да се предвиди кој проценува дали соодветно се користи и кои санкции може да се преземат против имателот при лошо користење / управување / чување.
ГУП на Охрид и Струга	Во 2018 година е започната изработка на нов ГУП за градот Струга. Изработка на нов ГУП за градот Охрид е планирана да отпочне.	Да се прецизира временската рамка. Како се работи на нови ДУП ако нема важечки ГУП?
5.4.1.3 Надлежни институции	Спроведува Стратегиска оцена на животната средина согласно Законот за животна средина и Уредбата за стратегии, планови и програми,...	Мора да се земе предвид и влијанието на урбанизацијата врз културното наследство, неговата контактна зона, визуриите и слично. Да се предвиди секоја СОЖС да опфаќа и анализа на културното наследство во рамки на локацијата и пошироката околина.
5.4.2 Управување со природно наследство	Имајќи предвид дека за управување со Спомениците на природата Охридско Езеро и Студенчишко блато не се назначени соодветни управувачки тела, може да дојде до натамошна неконтролирана експлоатација на природните ресурси и загуба на биолошката	Оттука, исклучително значајно е да се предвиди едно тело кое ќе управува со УНЕСКО Регионот од аспект на природно и културно наследство.

	и пределската разновидност на регионот.	
5.4.3. Управување со културното наследство	Културното наследство во границите на заштитеното добро е концентрирано во градовите Охрид и Струга, крајбрежните населби Трпејца, Пештани, Радожда и Калишта и крајбрежниот појас.	Со оваа реченица се изостават сите рурални целини во Дебрца и сите локалитети подалеку од крајбрежјето.
5.4.4. Комисија за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион	Целиот овој дел е нејасен, непрецизен, општ и неприменлив. Целосно да се ревидира бидејќи е многу значаен.	Целиот овој сегмент е лошо и нејасно напишан, како што е впрочем и целиот План.
Табела 5. Влијанија/ризици , ниво на познавање на причинителите и опис на причинителите	Влијанија на квалитетот на водите во сливот на Охридското Езеро	Да се дополни со: Загадување од отпадни масла и хемиски супстанции од пловните објекти во Езерото и нивните пристаништа.
Табела 5. Влијанија/ризици , ниво на познавање на причинителите и опис на причинителите	Чинителите се најчесто добро познати за сите влијанија и за ова - 2. Дифузно загадување, промени во хидрологијата и ерозија од земјоделство и неодржливо шумарство	Има и познати – НП Галичица, како за сечење на дрва, така и за дозвола на сафари џип тури кои оформуваат неозначени, диви патеки во природа.
Табела 5. Влијанија/ризици , ниво на познавање на причинителите и опис на причинителите	Влијаније - Притисок врз заштитените подрачја од неодржлив туризам – <u>да се дополнат уште причинители,</u> не е целосна листата.	Целокупната интензивна урбанизација на градските средини е изоставена, како во заштитените јадра, така и во поширокото градско подрачје.
6.4. Фактори кои го загрозуваат културното наследство ...	Препознатливите архитектонски градби кои ја сочинуваат урбаната матрица на градските центри, слоевитоста на историските периоди ја потврдуваат улогата на недвижното културно наследство и потребата од негова соодветна заштита.	Да се надолжни со археолошките локалитети и пронајдоци.

<p>6.4. Фактори кои го загрозуваат културното наследство ...</p>		<p>Листата на фактори не е комплетна и прецизна – треба целосно да се ревидира и дополни бидејќи е многу значајна.</p> <p>Да се дополни: немање стратегија за управување со културното наследство во насока на одржлив туризам, вклучително интегрирање на сите досега откриени и идни археолошки пронајдоци во еден јавно достапен систем или катастар, како и нивно соодветно инкорпорирање и презентација во изградениот фонд на градот наспроти досегашните погубни практики на затрупување и уништување на сè што се смета за помалку вредно (врз основа на чија стручна проценка? Чија одговорност?)</p>
<p>6.4.1. Урбанизација и бесправно изградени објекти</p>	<p>...историските <u>јадра</u> со поголеми или помали измени се останати во своите историски рамки и постојниот културен пејзаж....</p> <p><u>структурата</u> на населбите од крајбрежјето, и останатите простори каде се наоѓаат културни добра.</p>	<p>Невистинита и произволна проценка. Ниту се во историските рамки, ниту во постојниот културен пејзаж, кој би требало да го чини автентичната архитектура и јавен простор.</p> <p>И на визуриите, пејзажот, универзалната исклучителна вредност на локалитетите.</p>
<p>6.4.1. Урбанизација и бесправно изградени објекти</p>	<p>Се менува катноста и традиционалните обележја на архитектурата во градските средини.</p>	<p>Планов треба да ограничи употреба и поставување на урбана опрема, сончеви колектори, несвојствени материјали (ПВЦ, алуминиум, светлечки реклами, лимени покриви, баџи, мансарди...).</p> <p>Зошто се дозволува рушење на автентични станбени објекти и нивна реконструкција во нови, сосем различни градби?</p> <p>Со овој План е потребно да се изврши прецизна инвентаризација на целокупното недвижно културно наследство, независно дали е категоризирано или не, врз основа на која ќе се изработи проценка дали и кои објекти воопшто би можеле да се рушат, доколку не поседуваат квалитети или се оштетени прекумерно.</p>
<p>6.5. Други ризици врз зачувувањето на исклучителната универзална вредност на .....</p>	<p>Со изградба на новите објекти не се води сметка за зачувување на визуелните карактеристики и архитектонските вредности; од друга страна, <u>не се води доволно грижа</u> за одделни објекти од недвижното културно наследство.</p>	<p>Не се дава приоритет на потенцијално откриена археологија, туку секогаш на веќе издадени дозволи за градба.</p>

<p>6.5.2. Новоизградени објекти во старите градски јадра</p>	<p>Во Охридскиот регион современата урбанизација ги зафаќа слободните простори покрај брегот на езерото како и пополнување на слободните зелени површини во старите градски јадра на Охрид и Струга.</p>	<p>Погрешна формулација на важен дел. Да се преформулира. Не станува збор само за „пополнување неизградени површини“, напротив, во најчест случај во старите јадра станува збор за рушење на постоечки објекти и изградба на нови со најчесто значително поголем габарит.</p>
<p>6.5.2. Новоизградени објекти во старите градски јадра</p>	<p>Ранливоста на културното наследство е зголемена со трајното губење на оригиналните карактеристики на поединечните елементи, особено со:</p>	<p>Да се дополни со: Вклучително проектирање на големи балкони, несвојствени за традиционалната куќа, а со тоа и балконски врати; мансардни кровови, поткровја, баџи; кровни прозорци итн.</p>
<p>6.5.2. Новоизградени објекти во старите градски јадра</p>	<p>Фактори на ризик (1) Изградба на високи згради кои ги „гушат“ историските урбани центри, менувајќи ја и нивната микроклима; - (2) Неодржување на старите градби и неразбирање на нивните културни и функционални вредности, што ја зголемува опасноста од пропаѓање и уривање; (3) Недоволно развиената општа свест за вредностите и потенцијалите на просторот во целина, како и недоволното ниво на свеста за архитектонските и уметничките вредности на градителското и другото културно наследство;</p>	<p>Да се изменат и дополнат. (1) Да се дополни по микроклима „и визуриите од и кон старите јадра“. (2) Да се дополни по „вредности“, „како и потенцијалот на искористување на автентичната архитектура во одржлив туризам“. Да се дополни по „уривање“, „што заедно со несанкционирањето на сопствениците чии објекти се запоставени до степен на уривање, како и на надлежните институции, негува атмосфера на одобрување односно изговор на практиката стариот објект да се препушти на пропаѓање за потоа неминовно да мора да се отстрани и да се замени со нов“. (3) Да се дополни по „наследство“, „не само кај жителите и широката јавност, туку и кај одговорните лица“, што е апсурд.</p>
<p>6.5.2. Новоизградени објекти во старите градски јадра</p>	<p>Фактори на ризик Неприлагоденоста на стандардните инструменти за планирање на унапредувањето на состојбата на градителското наследство со пропишаните критериуми за заштита;</p>	<p>Да се забрани Заводот за заштита да се јавува како проектант (пр. Плаошник). Да се инсистира на посебна лиценца за изведување работи од конзерваторско-реставраторска природа, која треба да ја имаат фирми кои се ангажираат за работа на стари градби во заштитеното подрачје; доколку е потребно, да се бара усогласување на оваа одредба во законот за заштита на културното наследство.</p>

Фактори на ризик		Заклучок - според погоре кажаното, во овој План само се препознаени опасностите, а се нема вистински интерес ниту намера да се промени тој феномен.
7.2. Цели		Да се измени и дополни. Основање стручно тело посветено на управување со културното и природно наследство на Охридскиот Регион, како што секој НП има своја институција, наместо Совет / Комисија која не игра никаква улога освен наплаќање хонорари.
8.4.2. Мерки на заштита на културното наследство	Обезбедување на реверзибилност;	Досега овој принцип апсолутно изостанал. Пример: Плаошник, џамија, Уранија и многу други.
8.4.2.1. Градски урбани центри	Прилагодувањето на постојните историски функции и содржини на современите потреби може да биде прифатливо со минимални физички интервенции во историската структура	Во таа насока, треба да се избегнува (целосно забрани) рушење на стара постоечка архитектура и замена со нова под превезот на „реконструкција“.
8.4.2.1. Градски урбани центри Мерки на заштита во прва заштитна зона	Зачувување на урбаната структура: границите на урбаните агломерации како дел од органски урбанизам, улична мрежа, пристапите кон Езерото и сите зелени површини, што подразбира и густина на населеност поврзана со контролирана интерполација на нови локации на слободни простори (во исклучителни случаи);	Како ќе се дефинира што е исклучителен случај? Како ќе се дозволи олку значајна и потенцијално опасна алатка да е во раце на општината? Како ќе се спречува „ослободување на простори“ преку девастација на постоечки градби и нивно разрушување, односно негрижа?
8.4.2.1. Градски урбани центри Мерки на заштита во прва заштитна зона	Зачувување на габаритот на поединечно <u>заштитените добра</u> ;	Што е со габаритот на т.н. амбиентални објекти? Тој може да се менува?
Мерки на заштита во прва заштитна зона	Зачувување на поединечно заштитените споменички добра во изворна состојба преку конзервација, реставрација;	Да се дополни: „како за фасадите, така и за ентериерот, со конзервација на автентичен вграден мебел и покуќнина, распоред на просториите, материјали“.
Мерки на заштита во прва заштитна зона	Задржување на автентичната боја на објектите подигнати во периодот меѓу двете светски	Вака матна дефиниција остава простор за целосна реконструкција на овие објекти, доколку само им се зачува бојата?

	војни Задржување и одржување на постојните основни функции на Старите градски јадра на Охрид и Струга, со можност за враќање на некои изворни функции (стари занаети), или давање нови современи функции кои се компатибилни со природата и карактерот на споменичката целина и не влијаат на нарушување на автентичноста и интегритетот на доброто (со обезбеден надзор од институциите за заштита на културното наследство);	
8.4.2.1. Градски урбани центри Мерки на заштита во прва заштитна зона	При евентуална адаптација на ентериерот на амбиенталните градби, кровни прозори можат да бидат дозволени само на страната која <u>не е видлива од главната улица</u> , по претходна согласност на надлежната институција за заштита;	Да не е видлива ниту од Езерото, па ни од поголема далечина, бидејќи со такви додавки и тоа како се нарушува интегритетот на целината и нејзината амбиентална вредност. Истото важи за кои било некарактеристични интервенции и адаптации: баџи, сончеви колектори, стреи од плексиглас, алуминиумски гелендери, рефлексни стакла...
Мерки на заштита во прва заштитна зона	Не треба да се воведуваат нови содржини во споменичките целини без проценка на нивните способности да ги примат, користат и одржуваат, ниту содржини кои предизвикуваат бучава и загадување на околината	И светлосно и звучно загадување, како и нарушување на амбиенталната вредност.
8.4.2.1. Градски урбани центри Мерки на заштита во прва заштитна зона	Со оглед на големата концентрација на археолошки остатоци во старите градски јадра секоја темелна реконструкција, градежни или други работи, мора да бидат условени со претходни <u>археолошки истражувања и надзор</u> ;	Недоволно. Бидејќи ова е План за управување, со него е потребно точно да се предвиди што при вакви откритија. Не може надлежноста да ја имаат само неколкумина од локалниот Завод или во Управата, туку одлуката дали да се гради врз остатоците, или тие да се ревитализираат како археолошки локалитет / музеј треба да подложи на потемелна стручна расправа. Претходни археолошки истражувања се недоволни за интегрален третман на археолошките наоди во рамки на старите градски јадра , бидејќи се ограничуваат само на маркичката за градба. Во таа смисла, со овој План е потребно да се понудат конкретни правила и постапки имајќи го јавниот интерес предвид, пред приватниот, за кој треба да се предвиди соодветно обесштетување.

<p>8.4.2.1. Градски урбани центри</p> <p>Мерки на заштита во прва заштитна зона</p>	<p>Преземање превентивни и корективни мерки против деструктивни ефекти од бучава, удари и вибрации предизвикани од машини и возила;</p>	<p>Целосна пешачка зона во старите јадра со посебен режим за дотур на стоки и за жителите, со организирани паркиралишта на точки кои тоа го дозволуваат, односно ослободување на јадрата од моторен сообраќај.</p>
<p>8.4.2.1. Градски урбани центри</p> <p>Забрани во првата заштитна зона</p>	<p>Не смее да се градат објекти повисоки од П+2 ката (во Старото градско јадро на Охрид заштитно конзерваторски основи ќе се изработуваат за секој од 19 урбани комплекси поодделно, и за секој комплекс ќе бидат дефинирани посебни параметри);</p>	<p>Кој е рокот за оваа постапка?</p>
<p>Забрани во првата заштитна зона</p>	<p>Не смее да се поставуваат потпирачи, телевизиски антени, репетитори, големи рекламни паноа, сончеви колектори и слично;</p>	<p>Да се предвиди отстранување на постоечките кои се дивоградби според Законот за прогласување на старото градско јадро на Охрид.</p>
<p>8.4.2.1. Градски урбани центри</p> <p>Други мерки за заштита во првата заштитна зона се:</p>	<p>При туристички посети да се обезбеди постоење на неопходните мерки за заштита на на наследството;</p>	<p>А што со комерцијална употреба за концерти, претстави, настани?</p>
<p>Други мерки за заштита во првата заштитна зона се:</p>	<p>Редуцирање (по можност забрана) на автомобилски сообраќај во строго заштитените зони</p>	<p>„по можност“ да се избрише</p>
<p>Други мерки за заштита во првата заштитна зона се:</p>	<p>Рекламни натписи не смеат да се поставуваат на поединечно заштитени градби, на камените рамки и на камената декорација;</p>	<p>А ако не е од камен, може?</p>
<p>Други мерки за заштита во првата заштитна зона се:</p>	<p>Под „презентација на археолошки локалитети“ се сметаат оние делови од јавни површини на кои е презентирано</p>	<p>Повторно недоволно. А што е со археолошките локалитети на приватни површини? Тие како такви немаат вредност и не е потребна нивна заштита, презентација, валоризација и конечно нивниот финансиски потенцијал е небитен?</p>

<p>8.4.2.1. Градски урбани центри Втората зона</p>	<p>Во однос на катноста, во втората зона не смеат да се градат објекти повисоки од <u>П+3 ката</u> и поголем процент на изграденост од 50%.</p>	<p>Оваа катност апсолутно не соодветствува со реалната слика. Што со објектите со по 5-6 ката?</p>
<p>8.4.2.1. Градски урбани центри Мерки за заштита во втора и трета зона</p>		<p>Мерките за заштита се општо и нејасно дефинирани.</p>
<p>8.4.2.1. Градски урбани центри Табела за „новите градби треба да имаат“</p>	<p>Габарит кој е усогласен со контекстот - <u>не премногу голем</u>, да ја наруши интимната човечка димензија на историскиот центар, и нема да ја нарушува визуелната перцепција <u>кон Старото градско јадро;</u></p>	<p>Да се конкретизира што значи „не премногу голем“.</p> <p>И од јадрото кон околината.</p>
<p>8.4.2.1. Градски урбани центри Табела за „новите градби треба да имаат“</p>	<p>Висок квалитет на градба и дизајн, кој се постигнува со особено внимание на пропорциите.</p>	<p>Дали за нови градби во овие зони се бара одобрение од Заводот, кој го контролира квалитетот „на градба и дизајн“, зошто не се ограничат материјалите кои може да се користат на фасадите и нивниот колорит, да се бара енергетска ефикасност на истите, да се забрани ПВЦ столарија и слично?</p>
<p>8.4.2.1. Градски урбани центри После табелата</p>	<p>Новите градби се потребни за воспоставување на функционален и архитектонски континуитет, <u>но тоа не е изговор за уривање на старите градби.</u></p>	<p>Ова треба да се регулира и со овој План, а не само да се постави како проблем.</p>
<p>8.4.2.1. Градски урбани центри После табелата</p>	<p>Тие <u>треба</u> да го изразат духот на денешницата, а нивниот дизајн треба да го има предвид нивниот историски контекст темелен на јасна и системска анализа на историската морфологија на постојните урбани градби и нивната <u>функција.</u></p>	<p>Ова „треба“ не е доволно. Треба да биде задолжително и треба да се одреди кој тоа ќе го контролира и одобрува. Не може да се остават толку значајни и ирреверзибилни интервенции во непосредна близина на историските јадра само на човековата индивидуална професионална етика.</p>
<p>После табелата 8.4.2.1. Градски урбани центри</p>	<p>Во контекст на урбаното планирање, ревитализацијата може да се користи за подобрување на општествените и економските активности на делот од културно-историското подрачје на градот</p>	<p>Погрешна употреба на терминот „ревитализација“ во контекст на урбано планирање и развој. Ревитализација е повторна употреба во нова или иста функција на постоечки објекти, откако се конзервирани / реставрирани.</p>

<p>8.4.2.3. Села и крајбрежни населби</p>	<p>Езеро кои имаат потреба од интегрален пристап во заштитата и зачувување на пределот од агресивните намени.</p>	<p>Општо, недоволно, произволно, како и целиот План. Што со конкретните села? Каде е заштитата на амбиенталната целина и поединечно на значајните сакрални или вернакуларни објекти?</p>
<p>8.4.2.4. Археолошки локалитети</p>	<p>Постапките за спроведување мерки на заштита при случајни откритија на археолошки локалитети се регулирани со Законот за заштита на културното наследство</p>	<p>Кој е недоволен. Превентивни археолошки сондажни истражувања се едноставно недоволни, во најдобар случај ги штитат движните наоди кои се носат во музејско депо. Што со самата археологија? Да се предвидат построги мерки конкретно за Охридскиот Регион во насока на зачувување и збогатување на неговата ИУВ.</p>
<p>8.4.2.4. Археолошки локалитети</p>	<p>Станбени и општествени објекти за сопствени потреби и потреби на селскиот туризам (со претходна согласност од надлежните институции);</p>	<p>А нивниот габарит? Височина, процент на изграденост? Пак одлучува само општинската служба за урбанизам, со евентуална согласност од Заводот?</p>
<p>8.4.2.4. Археолошки локалитети</p>	<p>Да се сочува природниот амбиент и да се спречи пренамена и завземање на овие простори за градежни активности кои би го нарушиле крајбрежниот пејзаж</p>	<p>Како ќе се спречи, кога во горниот пасус се дозволува?</p>
<p>8.4.2.4. Археолошки локалитети</p>	<p>Изградбата на објекти надвор од границите на градските подрачја треба да биде со контролиран габарит</p>	<p>Со овој План треба да се овозможи таква контрола.</p>
<p>8.4.2.4. Археолошки локалитети</p>	<p>Треба да се штитат значајните визури од градење на поголеми градби</p>	<p>Како? Треба да се предложат конкретни мерки, конкретни визури, со агли на набљудување, поставување урбана опрема на тие точки... а што е „поголема градба“? Зошто вакви слободни формулации?</p>
<p>8.4.2.4. Археолошки локалитети</p>	<p>Типологијата, габаритот и висината за изградба на угостителско-туристички како и објекти за одмор и рекреација надвор од населените места треба да се одредат врз основа на анализа на визуелната поставеност и вклопеност во постојното природно опкружување</p>	<p>Со ова се остава широка рамка за произволни толкувања и следствено предимензионирање на објектите.</p>

8.4.2.4. Археолошки локалитети	Слика 45. Заштитни зони (културно наследство)	На оваа мапа ама воопшто не се прикажани зони туку поединечни објекти. Дури и така, недостасуваат многу, особено сакрална архитектура во руралните средини.
8.4.2.4. Археолошки локалитети	Слика 46. Заштитни зони во Старо градско јадро во Охрид (културно наследство)	Зоните III а, б и в се нејасни и обратно се развиваат (од надвор кон јадрото, наместо обратно). Така, излегува дека поголема катност е дозволена поблиску до јадрото, а помала кон периферијата. Конфузно решение. Зоната III а е огромна и овозможува градби од П+3, кои во Рача поставени на падина би биле страшно видливи од старото јадро.
8.4.2.4. Археолошки локалитети	Слика 47. Заштитни зони во Старо Градско јадро во Струга (културно наследство)	Преголем развој, превисоки градби во III зона.
9. Акциски План	Постојниот систем на урбанистичко планирање што се применува на територијата на земјата може да доведе до фрагментирање на просторот, зголемување на густината на населеност, ширење на населбите,	Ова се предвидува и со самиот овој План во своето зонирање. Така што, сите вакви „треба да“ изјави се крајно лицемерни.
9. Акциски План	Неопходно е да се интензивираат активностите за заштитување на овие исклучителни подрачја и да се зајакнат капацитетите за управување и меѓусебна координација, која ќе обезбеди и вклучување на соодветните институции од Албанија.	Повторно: мора да има едно управно тело , а не безброј институции да тврдат дека немаат ингеренции или да го кочат и комплицираат целиот процес на управување со заштитеното добро.
10. Имплементација на Планот за управување и спроведување на мерки и активности за заштита	Имателите на светско природно и културно наследство во Охридскиот регион се одговорни за одржувањето, чувањето, почитувањето и правилното користење на природното и културното наследство.	Да се нагласи дека постои одредба според која доколку се утврди дека лошо или несоодветно го одржуваат, чуваат или користат наследството, може да им биде одземено од користење.
11. План за мониторинг	Реконструиран колекторски систем (км.), (со честота на следење еднаш годишно);	Нејасно е што ќе се следи. Колку км се реконструирани или квалитетот на работата на системот? Ако е второто, еднаш годишно е премногу ретко за меродавни резултати.

11. План за мониторинг	Број на срушени бесправно изградни објекти во заштитените подрачја (честота на следење еднаш месечно);	Што е со број на издадени дозволи за градба / реконструкција?
11. План за мониторинг	Ерозивен депозит од реката Сатеска (м3) со честота на мерење еднаш годишно;	Да се промени во еднаш на 6 месеци.
11. План за мониторинг	следење на физичката состојба на градбите;	Да се прецизира конкретно: следење на појава на нови и состојба на постоечки пукнатини, отклонувања, конструктивни проблеми, следење на амбиентална и капиларна влага, следење на звучно и светлосно загадување, вегетација, графити, нечистотија...
11. План за мониторинг	влијание на доброто од посета на туристи;	Да се дополни со влијание од лошо или погрешно управување односно одржување на споменикот, по што е можно негово одземање од надлежност на имателот (МПЦ, ИВЗ..)
11. План за мониторинг	Мониторингот ќе се фокусира на напредокот со: заштитата на културното наследство; конзервацијата на културните добра; презентацијата на културното наследство;	Да се дополни: - Мониторинг на сегашната употреба на објектите и ефектите од таа употреба (на пример, во Св. Софија, ефекти од рефлекторските светла, триење на фреските од непосреден контакт со посетителите, користење на нартексот како складиште за опрема...) - ревитализација на постоечки објекти со компатибилни намени (т.н. адаптивна реупотреба) ревитализација на археолошки наоди во една единствена и сеопфатна археолошка туристичка понуда на Охрид.
11. План за мониторинг	Мониторирањето на човечките активности ќе опфати: Мониторинг извршен во текот на реализацијата на инфраструктурните проекти, согласно Плановите за мониторинг што ќе се дефинираат со студиите за оцена на влијанијата врз животната средина.	Да се дополни: Мониторинг на работата на општините, бројот на издадени дозволи за градба, измени во ДУП, дозволи за надградби и реконструкции, одобренија за користење на споменички добра и јавни простори за можни несоодветни намени и цели, одобренија за (зло)употреба на НП Галичица за рели трки, сеча на дрва, издадени дозволи за пловни објекти и слично.
11. План за мониторинг	Број на посетители во национален парк, музеи, плажи, посетители што користат	Не е доволно само да се знае бројот , туку и структурата на посетителите, нивните преференци (организирана посета, индивидуална посета, религиски, летен,

	пловила итн. (мерење еднаш месечно)	културен или алтернативен туризам..) врз основа на што може да се организираат понуди, да се продаваат блок-влезници за повеќе институции, да се димензионира јавниот превоз и т.н.
12. План за управување со посетители	Идентификување на критични локации за природното и културно наследство поради преголема посетеност;	Да се дополни: и ослободување на тие локации од притисок со пренасочување на туристите на други, помалку засегнати локалитети.
13.3. Обука на туристички водичи	Сепак, како и другите форми на развој, туризмот исто така може да предизвика дел од проблемите, како што се социјална дислокација, губење на културното наследство, економска зависност и деградација на животната средина.	Потоа, физичко и механичко оштетување на самите градби, губење на нивните карактеристични својства и намени, воведување некомпатибилни намени и материјали заради „осовременување“ и слично.
13.4. Обука на административни службеници и вработени во јавниот сектор	Постои и центар за документација – ИНДОК, во кој е сместена целокупната документација која што ја има институцијата за движното и недвижното културно наследство на територијата на заштитениот регион.	Вака срочено, излегува дека овие институции добро и успешно ја вршат својата работа, што не секогаш е случај, ИНДОК центарот нема дигитализирано поголем дел од расположливата документација, чисто како илустрација, а самиот Завод во минатото честопати бил реализатор на многу штетни планови и одлуки на локално и централно ниво.
14. План за управување со ризици од катастрофи		Во Планов само се набројува што би требало да има или да се сработи, без воопшто да се дадат насоки како да се направи тоа. Кои катастрофи? Што со климатските промени? Што во услови на војна?
Прилог 2. Културни вредности	Според општите принципи на Конвенцијата за заштита на светското културно и природно наследство, исклучителната универзална вредност на културно - историскиот регион во кој припаѓаат споменичките целини на градовите Охрид и Струга, најзначајните духовни центри како што се манастирските комплекси Св. Архангел Михаил - Св. Наум, Св. Богородица Захумска, Св. Богородица - Калишта и Св.	Да се дополни со многубројни археолошки локалитети, како и сакрални објекти од раното христијанство, Средниот век и Преродбата низ целиот регион, како и станбената градска и вернакуларна градба.

	Јован Богослов - Канео, и на големиот број населени места,	
Прилог 2. Културни вредности	Во границите на заштитената споменичка целина на градот Охрид за споменички добра прогласени се 23 христијански сакрални градби, 74 профани објекти, 7 објекти од исламска архитектура и 10 археолошки локалитети, а во границите на заштитената споменичка целина на градот Струга за споменички добра се прогласени 24 профани објекти, 3 објекти од исламската архитектура и 1 христијански сакрален објект.	Да се дополни со сите други споменички добра на територијата на Регионот впишан на листата на светско наследство.
Урбанистичко-архитектонски вредности	Тоа е органски урбанизам каде урбаното ткиво расте и се развива според строгите закони и потребите на човекот.	Како и топографијата на теренот, локалната микроклима – проветрување, осончување и слично.
Урбанистичко-архитектонски вредности	сочуваниот периметрален бедемски ѕид со градски порти во кој е сочуван и неизграден пошумен терен под кој по изохипсите на теренот се развива градското јадро театрално спуштајќи се кон езерскиот брег.	Да се потенцира дека треба да се заштити ова урбано зеленило, а не да се урбанизира, фрагментира и парцелизира во иднина.
Урбанистичко-архитектонски вредности	Како најистакнати репрезенти со архитектонско-урбанистички вредности се издвојуваат старите урбани јадра на Охрид и Струга, манастирскиот комплекс Св. Архангел Михаил (Св. Наум) на јужниот дел од охридското крајбрежје, манастирскиот комплекс Св. Богородица Захумска-Заум, кај с. Трпејца и манастирскиот комплекс Св. Богородица – Калишта, на западниот брег од Охридското Езеро.	Овој пасус се повторува веќе 3 пати.
Крајбрежни рурални населби (Трпејца, Пештани,	Во непосредна близина на селото е сместена најстарата сочувана црква Св. Богородица Захумска од XIV век.	Да се потенцира дека се мисли најстара во селскиот атар бидејќи не е најстара во регионот.

<p>Радожда и Калишта)</p>		
<p>Крајбрежни рурални населби</p>	<p>Ова наложило старите селски домаќинства да се преадаптираат во модерни современи објекти за потребите на туризмот и угостителството и претставуваат <u>ревитализирани рурални средини</u>.</p>	<p>Оксиморон: модерни современи објекти во ревитализирани рурални средини? Црно во бело? Наместо таксативно да се набројува каква е населбата (ова важи за целиов План) треба да се дадат конкретни мерки за подобрување. Исто така, да се дополни со споменици во и околу селото: преродбенска црква, пештерни цркви, хотел Десарет како пост-модерна градба...</p>
<p>Економски вредности - Шумарство</p>	<p>Како последица на овие процеси се појавуваат голем број на поројни текови и висока продукција на наносен матерјал во долните теченија на рекита Сатеска, Голема Река и поголем број мали реки кои директно се вленваат во езерата.</p>	<p>Само информација? Што се предлага со овој План по ова прашање? Какви мерки и активности? Што е ова, План за управување или Википедија?</p>
<p>Туризам</p>	<p>(1) Туризмот и угостителските услуги покрај трговските дејности се главните стопански дејности. Во последно време, сериозно е зголемен развојот на <u>културниот туризам</u> особено со соседните земји</p> <p>(2) Во таа насока последниве години <u>направени се</u> значителни инвестиции во унапредување на состојбата на конзервација на заштитените добра но</p>	<p>(1) А што е со алтернативниот и тоа погубен за природата (сафари, џипови, глисери, катамарани?)</p> <p>(2) Кои се тие инвестиции? Што точно е направено? Што е ова, План за управување или политичка програма пред избори?</p>
<p>ПРИЛОГ 4. Акциски план</p>	<p>Под инфраструктурни објекти се подразбираат претежно линиски објекти, како на пример патна инфраструктура, железничка пруга, гасовод, далновод, оптички кабел итн., како и комплекси на градби како на пример туристички зони, скијачки центри итн.</p>	<p>Значи дека инвеститорите на вакви инфраструктурни објекти и зафати си добиваат и плаќаат урбанистички планови по мерка?</p>
<p>ПРИЛОГ 4. Акциски план</p>	<p>Изработка на Национална стратегија за заштита на културното наследство</p>	<p>Да се дополни со Стратегија за археолошки наоди и откритија во старите градски јадра и задолжително да се предвиди нивна соодветна презентација и достапност за</p>

Граѓанска иницијатива Охрид SOS
www.ohridsos.org

		посетители и идни истражувања, а да се забрани погубната практика од минатото на градење врз нив, затрупување, рушење и слично.
--	--	---